

Міністерство освіти і науки України
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Інститут гуманітарної підготовки та державного управління
Кафедра філології та перекладу

ШТОДЛЕР ЕРІКА АНАТОЛІЇВНА

(прізвище, ім'я, по батькові)

УДК 811.111

(індекс)

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

(назва роботи)

«Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»

(назва освітньої програми)

035 «Філологія»

(шифр і назва спеціальності)

Еріка ШТОДЛЕР

(підпис ім'я та прізвище здобувача освітнього ступеня)

Науковий керівник Ольга ЯНИШИН, канд. педаг. н., доцент

(прізвище, ім'я, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

Канд. філол. н., доцент

(підпис) (дата)

Мар'яна ШТОГРИН

(ім'я та прізвище)

Рецензент

Канд. філол. н., доцент

(підпис) (дата)

Оксана КОВАЛЬЧУК

(ім'я та прізвище)

Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Івано-Франківськ – 2025

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Інститут гуманітарної підготовки та державного управління
Кафедра філології та перекладу
Освітньо-кваліфікаційний рівень магістр
Освітньо-професійна програма «Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська»
Спеціальність 035 «Філологія»

ЗАТВЕРДЖУЮ :
Завідувач кафедри
канд. філол. н., доцент Мар'яна ШТОГРИН
«__» _____ 2025 р.

НА МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Штодлер Еріці Анатоліївні
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Структурно-семантичні та перекладацькі особливості термінології емпатії в науково-популярній літературі з менеджменту на матеріалі книги М. Росс “The Empathy Edge: Harnessing the Value of Compassion as an Engine for Success”

керівник роботи доцент Ольга ЯНИШИН

затверджено наказом вищого навчального закладу від «18» листопада 2025 р. №725/7

2. Строк подання студентом роботи: 10.11.2025 р.

3. Вихідні дані до роботи: навчальні підручники, посібники, періодичні видання, довідники, словники, Інтернет-ресурси, матеріали конференцій тощо.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ У НАУКОВО-ПОПУЛЯРНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

- 1.1 Специфіка термінологічного поля соціально-психологічної сфери та менеджменту.
- 1.2 Науково-популярна література як джерело термінів: стилістичні та жанрові характеристики
- 1.3 Переклад термінології у науково-популярній літературі: основні підходи та стратегії відтворення.

РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕРМІНОЛОГІЇ ЕМПАТІЇ ТА ОЦІНКА ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ РІШЕНЬ

- 2.1 Характеристика джерельної бази дослідження та формування вибірки.
- 2.2 Структурно-семантична класифікація термінологічних одиниць емпатії.
- 2.3 Контрастивний аналіз та оцінка перекладацьких стратегій у книзі М. Росс.

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ТЕРМІНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ СФЕРИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

- 3.1 Методичні основи навчання перекладу галузевої термінології.
- 3.2 Аналіз розроблених методичних матеріалів для розвитку навичок перекладу термінології соціально-психологічної сфери та менеджменту.
- 3.3 Переклад основних положень дослідження німецькою мовою.

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):

Рисунки – 7, таблиці – 4; додатки на 15 сторінках

6. Консультанти розділів роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Венгринюк М.І., Канд. філол. н., доцент		
Розділ 1, 2, 3	Венгринюк М.І., Канд. філол. н., доцент		
Висновки	Венгринюк М.І., Канд. філол. н., доцент		

АНОТАЦІЯ

Штодлер Е. А. Особливості перекладу термінології емпатії у науково-популярній літературі з менеджменту: структурно-семантичний та перекладацький аналіз (на матеріалі книги М. Росс “The Empathy Edge: Harnessing the Value of Compassion as an Engine for Success”) (Дипломна робота на присвоєння ступеня “Магістр” за спеціальністю 035 – Філологія). 2025. 90 с.

Магістерська робота присвячена комплексному дослідженню функціонування, структурно-семантичних особливостей та перекладацьких стратегій відтворення англomовної термінології соціально-психологічної сфери та менеджменту в науково-популярній літературі. Актуальність дослідження зумовлена зростанням ролі науково-популярних видань як каналу поширення міждисциплінарних знань, а також потребою у підготовці перекладачів, здатних працювати з термінологією в умовах жанрової та стильової гібридності.

У теоретичній частині роботи окреслено специфіку термінологічного поля соціально-психологічної сфери та менеджменту, схарактеризовано науково-популярну літературу як джерело термінів, а також узагальнено основні підходи до перекладу термінології в науково-популярному дискурсі. Особливу увагу приділено поєднанню наукової точності та доступності викладу як визначальній рисі цього жанру.

Практичний розділ ґрунтується на структурно-семантичному й перекладацькому аналізі термінологічних одиниць, що репрезентують концепт емпатії та суміжні поняття, на матеріалі оригіналу книги Марії Росс “*The Empathy Edge: Harnessing the Value of Compassion as an Engine for Success*” та її українського перекладу. Виявлено семантичні, структурні та прагматичні особливості термінів, визначено основні перекладацькі

стратегії, зокрема калькування, конкретизацію, модуляцію та описовий переклад, а також окреслено проблемні зони термінотворення і перекладу.

Окрему увагу приділено методичному аспекту дослідження: розроблено навчальні матеріали та комплекс вправ, спрямованих на формування перекладацької компетентності у сфері соціально-психологічної та управлінської термінології. Практична значущість роботи полягає у можливості використання її результатів у навчальному процесі, перекладацькій практиці та під час розроблення курсів із перекладу науково-популярної та бізнес-літератури.

Ключові слова: *науково-популярна література, термінологія, емпатія, соціально-психологічна сфера, менеджмент, структурно-семантичний аналіз, перекладацькі стратегії, переклад термінів, перекладацька компетентність.*

ABSTRACT

Shtodler, E. Empathy Terminology in Popular Science Management Literature: Structural, Semantic, and Translation Peculiarities (Based on M. Ross's 'The Empathy Edge: Harnessing the Value of Compassion as an Engine for Success'). (Diploma Thesis for the Degree of "Master" in Speciality 035 – Philology). **2025. 90 p.**

The Master's thesis is devoted to a comprehensive study of the functioning, structural-semantic features and translation strategies of English terminology in the social-psychological sphere and management within popular science literature. The relevance of the research is determined by the growing role of popular science publications as a channel for disseminating interdisciplinary knowledge, as well as by the need to train translators capable of working with terminology in conditions of genre and stylistic hybridity.

The theoretical part of the thesis outlines the specificity of the terminological field of the social-psychological sphere and management, characterises popular science literature as a source of terminology, and summarises the main approaches to terminology translation in popular science discourse. Special attention is paid to the combination of scientific accuracy and accessibility as a defining feature of this genre.

The practical part is based on a structural-semantic and translation analysis of terminological units representing the concept of empathy and related notions, using the original text of Maria Ross's book "*The Empathy Edge: Harnessing the Value of Compassion as an Engine for Success*" and its Ukrainian translation. The study identifies semantic, structural and pragmatic features of the terms and determines the most common translation strategies, including calquing,

specification, modulation and descriptive translation, as well as problematic areas of term formation and translation.

Special emphasis is placed on the methodological aspect of the research: teaching materials and a set of exercises aimed at developing translation competence in social-psychological and management terminology have been designed. The practical value of the study lies in the possibility of applying its results in the educational process, professional translation practice, and in courses devoted to the translation of popular science and business literature.

Keywords: *popular science literature, terminology, empathy, social-psychological sphere, management, structural-semantic analysis, translation strategies, terminology translation, translation competence.*

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ У НАУКОВО-ПОПУЛЯРНІЙ ЛІТЕРАТУРІ.....	14
1.1 Специфіка термінологічного поля соціально-психологічної сфери та менеджменту.....	14
1.2 Науково-популярна література як джерело термінів: стилістичні та жанрові характеристики.....	19
1.3 Переклад термінології у науково-популярній літературі: основні підходи та стратегії відтворення.....	24
Висновок до розділу 1.....	28
РОЗДІЛ 2. ТЕРМІНОЛОГІЯ ЕМПАТІЇ У НАУКОВО-ПОПУЛЯРНІЙ ЛІТЕРАТУРІ З МЕНЕДЖМЕНТУ: СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ.....	
2.1 Характеристика джерельної бази дослідження та формування вибірки термінів.....	30
2.2 Семантична та структурна характеристика термінів вибірки.....	35
2.3 Перекладацькі стратегії на матеріалі вибірки.....	41
Висновок до розділу 2.....	48
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ТЕРМІНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ СФЕРИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ.	
3.1 Методичні основи навчання перекладу галузевої термінології..	50
3.2 Аналіз розроблених методичних матеріалів для розвитку навичок перекладу термінології соціально-психологічної сфери та менеджменту.....	54
3.3 Переклад основних положень дослідження німецькою мовою...	60
Висновок до розділу 3.....	64
ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71
ДОДАТКИ.....	77

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В епоху знань та інформаційних технологій мова виступає ключовим інструментом не лише для людського спілкування, але й для ефективного передавання спеціальних, галузевих концепцій. Успіх наукового та професійного прогресу значною мірою залежить від якості комунікації, особливо у міждисциплінарних сферах, де відбувається інтенсивний обмін термінологією та моделями між різними науками. Ці процеси висувають підвищені вимоги до фахівців, зокрема перекладачів, які забезпечують цей міжмовний та міжкультурний трансфер.

Сучасний світ характеризується стрімкою інтеграцією знань та зростанням попиту на літературу, яка ефективно поєднує фахові знання та широку доступність. В умовах глобалізації та швидких змін на ринку праці, науково-популярна література, зокрема у сфері соціально-психологічної сфери та менеджменту, набуває надзвичайної ваги, оскільки слугує важливим каналом популяризації складних термінологічних концепцій, таких як емпатія, серед нефахової, але зацікавленої аудиторії. Саме через науково-популярну літературу відбувається трансфер ключових бізнес-ідей та психологічних моделей у масову свідомість, що робить цей жанр предметом пильної уваги дослідників мови, стилістики та перекладу.

За таких умов виникає гостра потреба у підготовці фахівців різних сфер, зокрема перекладачів, здатних якісно працювати з міждисциплінарним матеріалом. Терміни на зразок “емпатія”, що функціонують на перетині психології, нейронаук та бізнес-менеджменту, створюють специфічні труднощі для перекладу через їхню високу конотативність, метафоричність, а часто й термінологічну нестійкість у науково-популярній літературі.

По-друге, проблема якісного перекладу галузевої термінології набуває особливої ваги у контексті євроінтеграційного курсу України, де ключовим завданням є забезпечення термінологічної узгодженості.

Аналіз теоретичних джерел показує, що сучасне термінознавство, розроблене у працях А. Дякова, Т. Кияка та З. Куделько висвітлено концепцію вузькогалузевих термінів як основи формування фахових текстів, визначено основні функції терміна, що є особливо значущим для аналізу термінології у науково-популярній літературі [3]. Фундаментальне визначення та лінгвостилістична характеристика жанру розкриті в ряді наукових і довідкових видань, які чітко окреслюють науково-популярну літературу як синтетичний жанр, що поєднує точність наукової інформації з доступністю та образністю викладу [4]. Проте прагматичний аспект перекладу науково-популярної літератури вимагає особливого підходу: успішність перекладу залежить від ефективності адаптації термінології для нефахового читача, що вимагає ретельного аналізу застосованих перекладацьких стратегій.

Дослідження Д. Фурта систематизує та конкретизує перекладацькі стратегії у сучасній українській термінологічній практиці та надає необхідний методичний інструментарій для емпіричного аналізу [32]. Новітні дослідження Г. Кравченко та Я. Лю розкривають сутність і структуру міжкультурної компетентності майбутніх перекладачів [27]. Однак дослідження у сфері методики подолання термінологічних труднощів потребують практично орієнтованих досліджень.

Як з'ясовано, комплексний структурно-семантичний та перекладацький аналіз англійської термінології емпатії в бізнес-менеджменті та маркетингу, зокрема на матеріалах впливового науково-популярного джерела та подальше розроблення на цій основі методичних матеріалів для навчання українського перекладу, не проводився, що й зумовило актуальність обраної теми дослідження.

Об'єктом дослідження є процес функціонування та особливості термінології у науково-популярній літературі з менеджменту.

Предмет дослідження – функціонування та структурно-семантичні особливості англійської термінології емпатії та перекладацькі стратегії відтворення цих одиниць в умовах жанрової та стильової гібридності науково-популярної літератури (на матеріалі М. Росс “The Empathy Edge: Harnessing the Value of Compassion as an Engine for Success” та її перекладу).

Матеріали дослідження включають оригінальний текст книги Марії Росс “The Empathy Edge: Harnessing the Value of Compassion as an Engine for Success” [24] та її авторизований переклад українською мовою, здійснений Н. Валецькою [28].

Мета роботи – визначити особливості функціонування та структурно-семантичні характеристики термінологічних одиниць емпатії в на матеріалі оригіналу та перекладу книги Марії Росс “The Empathy Edge: Harnessing the Value of Compassion as an Engine for Success”.

Для досягнення мети слід виконати низку завдань:

- систематизувати теоретичні засади функціонування термінологічних одиниць у науково-популярній літературі;
- узагальнити основні підходи до перекладу термінології у науково-популярній літературі;
- виявити структурно-семантичні особливості термінологічних одиниць, що репрезентують *емпатію* та суміжні поняття на матеріалі вибірки з оригіналу та перекладу книги Марії Росс “The Empathy Edge: Harnessing the Value of Compassion as an Engine for Success”;
- встановити найпоширеніші перекладацькі стратегії, використані для відтворення термінологічних одиниць емпатії в українському перекладі;
- розробити та схарактеризувати методичні матеріали для формування навичок перекладу термінології соціально-психологічної сфери та менеджменту;
- перекласти основні положення дослідження німецькою мовою.

Методи дослідження. Для реалізації поставлених завдань і досягнення мети дослідження у роботі було використано комплекс загальнонаукових, емпіричних та спеціальних лінгвістичних методів. На теоретичному рівні застосовано аналітичний метод та метод узагальнення для опрацювання наукової літератури, систематизації теоретичних засад термінознавства та перекладознавства, а також метод класифікації та систематизації для структурування теоретичного матеріалу.

На емпіричному етапі основним інструментом став метод суцільної вибірки, застосований для формування репрезентативного корпусу термінологічних одиниць поняття емпатії з джерельної бази. Далі, структурно-семантичний аналіз дозволив провести структурну класифікацію термінів та здійснити їхній семантичний аналіз, виявивши конотативні навантаження, випадки метафоризації та детермінологізації у науково-популярному дискурсі. Ключовим для оцінки якості перекладу був контрастивний та зіставний аналіз, використаний для порівняння оригінальних термінів та їхніх еквівалентів, а також для ідентифікації та оцінки застосованих перекладацьких стратегій щодо їхньої адекватності та прагматичної ефективності. Нарешті, метод моделювання застосовано для розроблення комплексу дидактичних вправ, що моделюють реальні професійні ситуації перекладу міждисциплінарної термінології.

Практична значущість роботи визначається можливістю впровадження її результатів у навчальний процес та в професійну перекладацьку практику. Розроблені методичні матеріали ґрунтуються на детальному емпіричному аналізі термінології зі сфери емпатії та можуть бути інтегровані у такі курси, як “Теорія та практика перекладу”, “Англійська мова за професійним спрямуванням (для менеджерів)”, та “Іншомовна ділова комунікація й професійна термінологія”, де вони допоможуть здобувачам опанувати навички роботи з фаховою термінологією та гібридним науково-популярним дискурсом. Крім того, їх використання можливе у межах спеціалізованих курсів та факультативів,

присвячених перекладу науково-популярної та бізнес-літератури, оскільки вони надають готові моделі для практичної роботи.

Структура роботи. Загальний обсяг наукової роботи становить 89 сторінки, з них 55 сторінок основного тексту. Її структура є стандартною для такого типу робіт та логічною за побудовою викладу.

Робота містить вступ, три змістовні розділи, висновки, список використаних джерел та додатки.

Вступ обґрунтовує актуальність теми, визначає мету та завдання.

Розділ 1 подає теоретичний аналіз міждисциплінарної термінології та жанру науково-популярної літератури.

Розділ 2 присвячений емпіричному структурно-семантичному аналізу термінології емпатії на матеріалі оригіналу

У розділі 3 вміщено зіставний аналіз перекладацьких стратегій та розробку практичних рекомендацій. Завершують роботу висновки, що узагальнюють результати, та перелік використаних джерел.

Додатки надають матеріали проміжних досліджень, зокрема укладений глосарій, сформований у ході суцільної вибірки, а також матеріали практичних і лекційних занять.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ У НАУКОВО-ПОПУЛЯРНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

1.1. Специфіка термінології соціально-психологічної сфери та менеджменту

Термін і термінологія є базовими поняттями сучасного мовознавства, які відіграють визначальну роль у формуванні та розвитку спеціалізованих галузей знань. Щоб визначити специфіку термінології у проєктному менеджменті, необхідно спочатку чітко усвідомити основні концепції термінознавства. Ґрунтовне розуміння принципів термінознавства є передумовою для виявлення особливостей терміносистеми проєктного менеджменту. У цьому розділі ми розглянемо різні підходи до визначення терміна та ключових понять термінології, запропоновані як українськими, так і закордонними мовознавцями.

У довідкових матеріалах термін, що має латинське походження – *terminus*, що означає «межа» або «кінець», визначається як «слово чи словосполучення, яке вказує на конкретне поняття в певній сфері науки, мистецтва, техніки або професійної діяльності» [3, с. 15].

Дослідження українських і зарубіжних мовознавців показують, що термін є однією з базових одиниць термінології. Незважаючи на різні формулювання, більшість авторів сходяться на думці, що термін передусім служить для точного та однозначного позначення спеціального поняття в конкретній сфері знань або практичної діяльності [6, с. 45].

Термін є фундаментальною одиницею термінології та наукової мови, що відображає специфічні поняття у певній галузі знань або професійній діяльності. З погляду українських лінгвістів, термін виступає не лише як лексична одиниця, а й як носій значення, який виникає в процесі

термінотворення та фіксує певну семантичну та соціолінгвістичну характеристику [1, с. 15]. Як підкреслює В. Карабан, термін є специфічним словом або словосполученням, яке відображає точне поняття у науково-технічній сфері та забезпечує однозначність комунікації між фахівцями [2, с. 42].

Доречно виокремити основні ознаки терміна: *системність, семантичну точність, однозначність, відсутність емоційності, сталість уживання*. У соціально-психологічному та управлінському дискурсах, які, попри міждисциплінарність, зберігають свої базові лінгвістичні характеристики під системністю розуміють, що кожен термін функціонує в межах певної терміносистеми (наприклад, психологічної або управлінської) [26, с. 57–59].

Семантична точність забезпечує адекватне співвідношення між формою та змістом терміна, що дозволяє уникнути двозначності у перекладі. *Однозначність* термінів у межах фахової сфери означає, що окжен її них має своє власне визначене поняттєве наповнення, однак при міждисциплінарному переході може зазнавати часткової семантичної модифікації [26, с. 57–59].

Відсутність емоційно-оцінних компонентів – класична риса наукової мови, проте в науково-популярних текстах спостерігається часткове її порушення на користь комунікативної ефективності [26, с. 57–59].

Стійкість у вживанні виражається повторюваністю у фахових джерелах, наявність стандартизованих перекладних відповідників та усталене використання у відповідній терміносистемі [26, с. 57–59].

Термін не існує відокремлено, а є одиницею термінології.

Термінологія – це впорядкована сукупність термінів певної галузі знань або професійної діяльності, а також розділ лексикології, що вивчає походження, структуру, функціонування та системні зв'язки спеціальної лексики. Термінологія забезпечує точність, однозначність і стандартизованість професійного спілкування. [11, с. 63–66].

Термінологія включає в себе всі спеціалізовані слова, що стосуються певної сфери. Натомість терміносистема є організованою і логічно структурованою системою термінів, яка демонструє зв'язки між відповідними концепціями [11, с. 63–66].

Терміносистему характеризують такі властивості: *системність, впорядкованість, внутрішня логічна організація, однозначність, стабільність і стандартизованість* [3, с. 15].

1) *Системність* означає, що всі термінологічні одиниці пов'язані між собою понятійними відношеннями (родо-видові відношення, частина–ціле, причинно-наслідкові зв'язки). Терміни формують не хаотичний набір, а цілісну модель галузевих знань.

2) *Впорядкованість* передбачає наявність чіткої структури: центральних базових термінів, периферійних понять та їхніх тематичних груп.

3) *Внутрішня логічна організація* означає, що терміни в системі будуються за спільними принципами: словотворчими моделями, класифікаційними критеріями, семантичними ознаками.

4) *Однозначність* гарантує, що в межах однієї терміносистеми кожен термін позначає лише одне поняття, без омонімії та небажаної полісемії.

5) *Стабільність* полягає в довготривалому та послідовному використанні термінів, але вона не виключає поступового розвитку системи.

6) *Стандартизованість* означає, що терміни мають нормативні, унормовані форми, закріплені словниками, глосаріями та галузевими стандартами (напр., ДСТУ) [3, с. 15].

Поряд із класичними термінами, у науково-популярній літературі виникають одиниці, які зберігають семантичне ядро терміна, але набувають певної гнучкості та додаткових конотативних відтінків. Саме такі одиниці отримали назву терміноїди. Терміноїди – це лексичні одиниці, які формально походять від термінів, але не володіють усіма ознаками класичного терміна, зокрема суворою однозначністю чи нормативністю.

Вони виникають у процесі активного функціонування термінів у мовленні та текстах, особливо у науково-популярній літературі, де акцент робиться на зрозумілості та комунікативній ефективності [14, с. 115]. Терміноіди виступають проміжною ланкою між строгою науковою термінологією та мовними формами, орієнтованими на широку аудиторію, дозволяючи передавати складні концепти більш доступно та динамічно.

Сучасне суспільство демонструє стійку тенденцію потреби поєднання та інтеграції різних понять та категорій з різних наукових галузей. В результаті цього утворюється нові терміни, які поєднуються на стику різних наук і сфер діяльності: соціології, психології, економіки, філософії, менеджменту та комунікацій. Поява нових термінів виражають не лише зміни в науковій сфері, але й є індикатором потреб сучасного суспільства в осмисленні людини як професійної, соціальної та емоційної істоти [4, с. 94–98].

Найяскравішим прикладом подібного міждисциплінарного синтезу є соціально-психологічна сфера, у якій взаємодіють концепти, що окреслюють механізми людських взаємин, мотиваційні процеси, емоційні реакції, комунікативні стратегії та особливості поведінки в колективі [6, с. 112–113]. Тут концентруються ключові поняття, що визначають природу сучасного управління персоналом і корпоративної культури [2, с. 57–59].

У процесі аналізу слід також враховувати *деривати термінів* – похідні слова або форми, які виникають з основного терміна. Вони ілюструють, як один базовий термін може перетворюватися на різні частини мови або споріднені концепції.

Сучасні технологія та цифрові комунікації суттєво трансформують звичні підходи до менеджменту, соціології та психології [13, с. 37]. Поняття емпатії є одним із найпоказовіших прикладів міждисциплінарного терміна, що функціонує на перетині психології, соціології та менеджменту. Емпатія посідає центральне місце, виступаючи зв'язною ланкою між психологічним

розумінням особистості та практичними аспектами менеджменту, особливо у сферах командної взаємодії, лідерства й етичного управління [8, с. 85–90].

Сучасні дослідження у сфері емоційного інтелекту підтверджують, що здатність працівників управляти власними та чужими емоціями має значущий позитивний вплив на ключові організаційні результати, включаючи організаційну відданість, громадянську поведінку, продуктивність та задоволеність роботою, а також сприяє зниженню професійного стресу. У межах трьох підходів до емоційного інтелекту (*ability, self-report, mixed*) емпатія виступає важливою складовою, яка інтегрує емоційні, когнітивні та поведінкові аспекти взаємодії в колективі, формуючи гібридну компетентність для ефективного менеджменту та розвитку корпоративної культури [34, с. 105].

У психологічному дискурсі емпатія визначається як *здатність до емоційного співпереживання, розуміння та ідентифікації з емоційним станом іншої особи (emotional resonance, perspective-taking)*. Це когнітивно-афективний процес, що забезпечує глибоке усвідомлення внутрішнього світу іншої людини та сприяє ефективній міжособистісній взаємодії [8, с. 46].

У менеджменті поняття емпатії трансформується у практичну компетенцію, пов'язану з ефективною комунікацією, формуванням командної взаємодії, клієнтоорієнтованістю та лідерством, заснованим на людяності (*empathy-based leadership, customer empathy*). У цьому контексті емпатія набуває прагматичного виміру – стає інструментом управління, розвитку корпоративної культури [8, с. 46].

У сфері менеджменту поняття емпатії набуває конкретного прикладного значення, перетворюючись на важливу компетентність, що сприяє налагодженню ефективної комунікації, зміцненню командної взаємодії, розвитку клієнтоорієнтованості та лідерства, побудованого на принципах людяності (*empathy-based leadership, customer empathy*). Таким чином, емпатія виступає як практичний інструмент управління, що впливає

на формування корпоративної культури. За результатами досліджень. У професійному середовищі емпатія проявляється у двох тісно пов'язаних вимірах: емоційній чутливості (*Emotional Sensitivity*), яка відображає персоналізоване, турботливе ставлення до колег, та професіоналізмі (*Professionalism*), що виявляється через компетентне виконання робочих завдань і справедливе ставлення до співробітників [12, с. 23.]. Це підтверджує, що емпатія у бізнес-контексті охоплює не лише емоційні, а й поведінкові компоненти, які служать підґрунтям для підтримки організаційного ладу.

Динамічність сучасного менеджменту, соціології та психології суттєво трансформують звичні підходи до цієї сфери, що проявляється у постійному *розширенні словотвірного гнізда* терміна в англійській мові. Поява нових дериватів – *empathy-led, empathy-driven, empathy-focused, empathy-centered* – свідчить про активну *метафоризацію та інноваційний розвиток* концепту емпатії, що пристосовується до потреб сучасного бізнес-середовища. Ці новаторські підходи стимулюють створення нових термінів, запозичень, які передають гнучкість та адаптивність у ділових комунікаціях [13, с. 37].

Отже, термін *empathy* функціонує у трьох взаємопов'язаних площинах – *когнітивній, емоційній та прагматичній*, що відображає взаємопроникнення психологічного знання та управлінської практики. Це створює підґрунтя для подальшого аналізу термінів емпатії як складових міждисциплінарного поля, що поєднує психологію, лінгвістику, перекладознавство та менеджмент.

1.2. Науково-популярна література як джерело термінів

Для повного розуміння ролі науково-популярної літератури як джерела термінів, необхідно дослідити її специфіку на різних рівнях текстотворення. Науково-популярна література посідає унікальне місце у

системі сучасної комунікації, оскільки вона функціонує на межі наукового і публіцистичного стилів та виступає важливим посередником між масовим і науковим стилями літератури, поєднуючи в собі елементи системності, точності та логічності академічного викладу з високою доступністю та емоційною складовою художнього мовлення [34, с. 115].

Стилістично науково-популярна література характеризується синкретизмом (тобто поєднанням «незрівнянних» образів мислення і поглядів, що утворює умовну єдність), поєднуючи логічну послідовність і фактологічність наукового тексту з образністю, діалогічністю та спрощенням синтаксису, притаманним публіцистиці. Жанрове розмаїття науково-популярної літератури охоплює значний перелік: від науково-популярних статей, есе та монографій до біографій вчених та наукової фантастики. Кожен жанр висуває власні вимоги до рівня експлікації терміна, його контекстуалізації та використання переописових конструкцій.

У цьому підрозділі зробимо спробу проаналізувати науково-популярну літературу як багаторівневу та динамічну систему адаптації термінології, зосередивши ключову увагу на на трьох взаємопов'язаних рівнях: лексичному, синтаксичному та прагматичному. Особливий акцент буде зроблено на новому поданні та сприйнятті термінології, де наукова точність не протиставляється, а навпаки, інтегрується з комунікативною гнучкістю [34, с. 125]. Таким чином, ми окреслимо, як саме терміни набувають статусу не лише знаннєвої одиниці, а й активного комунікативного інструменту.

Лексичний рівень охоплює зміни у семантиці та формі наукових термінів, яких вони зазнають у науково-популярній літературі з метою забезпечення їхньої доступності та зрозумілості.

Оскільки науково-популярні тексти не лише передають знання, а й адаптують терміни до потреб нефхівців, підкреслюючи практичну та комунікативну цінність понять), то науково-популярна література створює мостик між академічною термінологією та широким читачем, формуючи так

звані адаптовані терміни, які зберігають точність, але набувають прикладного або метафоричного значення) [34, с. 118].

Внаслідок цього відбувається розширення семантичних меж термінів, які втрачають частину своєї вузької наукової однозначності, натомість набуваючи універсальності та комунікативної гнучкості. Вони починають виконувати не лише номінативну, а й *риторично-переконливу функцію*, перетворюючись на інструмент впливу та формування корпоративних цінностей і мотивації персоналу. Таким чином, термінологія у бізнес-літературі перетворюється на засіб соціального конструювання реальності, що сприяє поширенню певних моделей поведінки, управлінських парадигм і психологічних стратегій.

На лексичному рівні, автори часто вводять терміни-гібриди, що поєднують наукову точність із популярною образністю. Наприклад, у бізнес-літературі зустрічаються поняття: “mindful leadership”, “resilience toolkit”, “empathy economy”), де кожен термін одночасно позначає конкретну концепцію та несе емоційно-оцінний аспект. Ці терміни трансформуються в перекладі для української аудиторії як “*усвідомлене лідерство*”, “*набір інструментів стресостійкості*”, “*економіка емпатії*”), підкреслюючи функціональне застосування та прикладну цінність) [35, с. 152].

Окрім того, сучасні науково-популярні тексти активно створюють деривати від базових термінів, що формують мікротермінологію галузі). Наприклад, від терміна *empathy* з’являються *empathy-led*, *empathy-focused*, *empathy-centered*), які у перекладі українською можуть бути передані як “*кероване емпатією*”, “*орієнтоване на емпатію*”, “*центроване на емпатії*”). Це демонструє гнучкість терміносистеми і її здатність до адаптації під різні комунікативні ситуації) [34, с. 122].

Взаємодіючи у межах одного дискурсу, терміни та терміноідні одиниці, доповнюючи одне одного та забезпечуючи баланс між точністю наукового знання і комунікативною привабливістю тексту. Терміноіди

виконують роль розширювачів терміносистеми: вони зберігають базове поняття терміна, але набувають нових конотативних або прикладних значень, часто у вигляді словосполучень, складних або модифікованих слів [36, с. 210].

Синтаксичний рівень характеризується варіативністю побудови речень, включенням риторичних питань, вставних конструкцій та звертань, що створюють ефект діалогічності) [36, с. 203]. Наприклад, у текстах науково-популярного стилю часто зустрічаються конструкції, які спрощують складні академічні судження та полегшують сприйняття інформації для нефхівців), [36, с. 210]. Це включає поділ складних речень на декілька простих, перестановку членів речення або уточнення смислових відтінків термінів).

Таким чином підсумуємо, що *на синтаксичному рівні* терміни зазнають спрощення та модифікації конструкцій для підвищення читабельності тексту.

Прагматику термінів науково-популярної літератури розглядають у контексті цільової аудиторії та функцій, яку терміни відіграють у практичному використанні, перетворюючись на інструмент забезпеченні соціальної взаємодії.

Прагматичний рівень включає мотиваційні елементи, авторські оцінки та заклики до дії, що посилюють комунікативну ефективність тексту) [34, с. 123]. Науково-популярні матеріали часто використовують терміни не лише у номінативному значенні, а й як засоби впливу на аудиторію, формування корпоративних або соціальних цінностей, стимулювання поведінкових змін) [35, с. 112–114]. Так, у сучасних бізнес-літературних працях, наприклад у “Empathy Edge” М. Росс, термін *empathy* трансформується в концепт практичного інструменту менеджменту та лідерства, що поєднує когнітивні, емоційні та поведінкові аспекти).

У науково-популярній літературі термін почасти виконує не тільки *номінативну функцію* (позначення поняття), а й *когнітивну*

(структурування знань), *інтерпретаційну* (осмислення та концептуалізація інформації) та *експресивно-оцінну функцію*. Він може набувати метафоричності, емоційного забарвлення або бути частиною мотиваційного дискурсу. Іншими словами, термін не лише називає явище, а й відображає певний спосіб його розуміння. Саме тому значення термінів з науково-популярної літератури часто є *варіативними* та *контекстно залежними*: один і той самий термін може набувати різних смислових відтінків у науковому, тренінговому або бізнес-дискурсу [44, с. 27].

Зауважено, що в науково-популярній бізнес-літературі класичні ознаки терміна зазнають *функціональної трансформації*, що пов'язано зі зміною цільової аудиторії та прагматичних завдань тексту. Якщо в академічному середовищі термін покликаний передавати точне наукове знання, то у сфері популярного менеджменту він часто використовується *метафорично* або з *емоційно-позитивною конотацією*. Такий підхід дозволяє зробити складні наукові поняття більш доступними, привабливими й зрозумілими для практиків бізнесу, керівників і широкої читацької аудиторії [15, с. 33].

Як зазначає А. Дяков та ін., термінологічні одиниці у таких випадках частково відходять від строгих дефініцій і перетворюються на своєрідні «напівтерміни», у яких поєднуються раціональність наукової мови та риторичність публіцистичного стилю [23, с. 54–56]. Подібне зміщення меж між науковою і популярною комунікацією особливо яскраво проявляється у сучасних книгах з психології лідерства, корпоративної культури та особистісного розвитку.

Результатом описаних процесів у сучасному дискурсі бізнес-лідерства формується феномен «*напівтермінів*» – лексичних одиниць, які поєднують ознаки строгої науковості з метафоричністю, експресивністю та прагматичною насиченістю. Ці одиниці межують між науковою термінологією та мотиваційною або публіцистичною, забезпечуючи інформативну, емоційно-оцінну дію на адресата [23, с. 54–56].

Таким чином, науково-популярна література є багаторівневою системою, де терміни проходять адаптацію на лексичному, синтаксичному та прагматичному рівнях, що забезпечує їхню доступність, зрозумілість та функціональність для широкої аудиторії). Вона формує нове подання та сприйняття термінології, де наукова точність поєднується з комунікативною гнучкістю, а терміни стають не лише знанням, а й інструментом практичного застосування та соціальної взаємодії) [34, с. 125].

В контексті термінознавства, науково-популярна література є динамічним джерелом поповнення та модифікації термінологічного апарату. Це зумовлено тим, що для досягнення доступності та пізнавальної привабливості матеріалу терміни зазнають суттєвих стилістичних та семантичних трансформацій. Саме у науково-популярному дискурсі відбувається активна взаємодія між строгою точністю наукової номінації та емоційною виразністю популярного викладу, що безпосередньо впливає на форму, зміст і функціональний потенціал термінологічних одиниць.

1.3. Особливості перекладу термінології у текстах науково-популярної літератури

Процес перекладу не закінчується лише на буквальному переносі слова з однієї мови в іншу, а вимагає повноцінного розуміння культурного, контекстуального та професійного усвідомлення джерела та цільової аудиторії. Особливо в науково-популярній літературі переклад слугує інструментом, який ми використовуємо для балансування між точністю перекладеної інформації так і доступності для великої аудиторії, оскільки література науково-популярна [39, с. 58–62].

У соціально-психологічних текстах значну роль відіграє специфічна лексика, яка поєднує у собі семантичну точність і культурно зумовлену інтерпретацію. Багато термінів, зокрема *empathy*, *compassion*, *resilience*, *emotional intelligence*, мають міждисциплінарний характер і можуть

набувати нових смислових відтінків залежно від дискурсу: психологічного, менеджерського, освітнього або публіцистичного. Це ускладнює перекладацький процес, оскільки перекладач має враховувати не лише лексичне значення, а й роль терміна в певному контексті [39, с. 58–62].

У цьому жанрі перекладач часто стикається з лексичними одиницями змішаного характеру: словотвірними неологізмами (*empathy-driven*, *emotionally-attuned*), концептуалізованими метафорами (*to lead with empathy*, *emotional labor*), багатокomпонентними термінами (*human-centered management*, *interpersonal sensitivity*). Адекватне відтворення таких одиниць потребує аналізу трьох параметрів:

- семантики терміна в мові-джерелі,
- його функції в науково-популярному дискурсі,
- очікувань і фонового знання цільової аудиторії

Переклад термінології в соціально-психологічній галузі в науково-популярних текстах є складним і багатогранним завданням. Цей процес вимагає від перекладача не лише мовних навичок, а й глибокого розуміння когнітивних, прагматичних, жанрових та культурних аспектів. На відміну від академічної сфери, де терміни зазвичай мають чіткі визначення та діють у стандартизованих рамках, науково-популярний дискурс демонструє більшу варіативність, акцентує увагу на комунікації та стилістичній адаптації. У цьому контексті стає очевидною потреба у детальному аналізі перекладацьких стратегій, які здатні зберігати змістовну точність при забезпеченні доступності та зрозумілості для широкої аудиторії [17, с. 105].

Ще однією особливістю є варіативність перекладу термінів, які одночасно належать до психологічної та менеджерської терміносистем. Наприклад, термін *emotional intelligence* може перекладатися як “емоційний інтелект” (психологічна традиція) або “емоційна компетентність” (менеджерський контекст). Аналогічно, *resilience* у психології означає «психологічну стійкість», у бізнесі – «організаційну стійкість» або «здатність адаптуватися до змін». Такі варіанти демонструють

необхідність контекстуальної прив'язки та прагматичної інтерпретації терміна в конкретному тексті [44, с. 19–22].

Оцінка адекватності перекладу термінів здійснюється за критеріями: точність передавання понятійного змісту, відповідність нормам української мови, системність (узгодженість із терміносистемою), функціональність (здатність виконувати комунікативні завдання) [44, с. 19–22].

Однією з ключових перекладацьких проблем є відсутність повних або усталених відповідників у мові перекладу. У цьому випадку перекладач змушений застосовувати трансформації – калькування, описовий переклад, узагальнення, модулювання семантики або комбіновані прийоми. Наприклад, такі одиниці, як *empathy-based leadership* або *empathy-driven culture*, у дослівному відтворенні можуть звучати штучно або надмірно кальковано, що вимагає адаптації, збереження смислу та стилістичного балансу між науковістю й доступністю.

Особливим викликом є передавання англійських метафор, які в науково-популярній психології слугують не лише ілюстраціями, а й концептуальними моделями: *holding space*, *reading the room*, *to empathize outward*, *to cultivate emotional awareness*. Такі вислови часто не мають прямого відповідника українською і вимагають від перекладача компетентного балансу між смисловою точністю та розумінням метафоричної рамки [36, с. 19–22].

У процесі перекладу важливим є також культурний аспект. Соціально-психологічні й управлінські терміни часто виникають у контексті американської корпоративної культури, яка має свої ціннісні, комунікативні та риторичні особливості.

Перекладач повинен визначити, чи доцільно зберігати специфіку культурних реалій, чи потрібно адаптувати її до українського читача, зберігаючи при цьому точність і стилістичну природність [36, с. 19–22].

Отже, переклад термінів соціально-психологічної сфери у науково-популярній літературі є процесом, що знаходиться на перетині кількох

рівнів: лінгвістичного, когнітивного, стилістичного й культурного. Його специфіка полягає у поєднанні точності наукового викладу з прагматичною функцією популяризації, що визначає необхідність комплексного підходу, урахування жанрових особливостей та адаптації змісту до потреб широкого кола читачів.

Водночас міждисциплінарний характер термінів, до яких належить і поняття емпатії, зумовлює потребу в глибшому розумінні їх когнітивної структури й функціональної варіативності, що є ключовою умовою якісного перекладу у сфері сучасної науково-популярної літератури [36, с. 19–22].

Висновок до розділу 1

У першому розділі досліджено особливості термінології загалом та термінології соціально-психологічної сфери та менеджменту зокрема. З'ясовано, що термін і терміносистема є ключовими елементами наукового дискурсу, що забезпечують точність, однозначність та системність позначення спеціалізованих понять у різних галузях знань. Термін функціонує не лише як лексична одиниця, а й як носій значення, що відображає специфіку певної сфери діяльності, структурує знання та сприяє формуванню цілісної картини професійної чи наукової реальності.

Розглянуто особливості терміносистеми, які включають системність, впорядкованість, внутрішню логічну організацію, однозначність, стабільність та стандартизованість термінів. Підкреслено, що терміносистема є структурою, у межах якої кожен термін має визначене місце, функцію та взаємозв'язок з іншими поняттями, що формує організовану модель знань конкретної галузі.

З'ясовано, що сучасна термінологія активно інтегрує міждисциплінарні поняття, що поєднують знання психології, соціології, філософії, економіки та менеджменту. Найяскравішим прикладом такого синтезу є термін «емпатія», який у психології виступає як здатність до емоційного співпереживання та когнітивного розуміння іншої особи, а в менеджменті трансформується у практичну компетентність для налагодження командної взаємодії, лідерства та корпоративної культури, орієнтованої на взаєморозуміння та етичні принципи. Таким чином, емпатія виступає концептуальним ядром міждисциплінарної терміносистеми, інтегруючи когнітивні, емоційні та прагматичні аспекти професійної діяльності.

Схарактеризовано особливості науково-популярної літератури у контексті застосування термінологічних одиниць. Висвітлено роль науково-популярної літератури як посередника між академічним дискурсом і

широкою аудиторією. Науково-популярні тексти дозволяють адаптувати терміни до потреб нефаківців, поєднуючи точність наукового викладу з доступністю, образністю та емоційним забарвленням. У таких текстах виникають «напівтерміни» та терміноїди – лексичні одиниці, які зберігають семантичне ядро терміна, але набувають гнучкості, метафоричності та прикладного значення, що дозволяє передавати складні концепти більш доступно та комунікативно ефективно.

Особливу увагу приділено специфіці перекладу термінів соціально-психологічної сфери у науково-популярній літературі. Показано, що переклад вимагає врахування семантики терміна, його функції у дискурсі, очікувань та фонового знання цільової аудиторії, а також культурного контексту. Перекладач застосовує різні стратегії – калькування, описовий переклад, модулювання, адаптацію до специфіки цільової мови, що забезпечує збереження точності змісту та комунікативної ефективності. На прикладі термінів *empathy*, *resilience*, *emotional intelligence*, *mindfulness* показано, що їхні значення можуть змінюватися залежно від психологічного або менеджерського контексту, що зумовлює варіативність перекладу.

Таким чином, термінологія соціально-психологічної сфери та менеджменту постає як динамічна, міждисциплінарна система, яка поєднує наукову точність, системність та стабільність термінів із комунікативною гнучкістю та адаптивністю. Поняття емпатії виступає ключовим елементом цієї системи, інтегруючи психологічні, когнітивні, поведінкові та управлінські аспекти знань, що створює основу для розвитку гуманістичного менеджменту та формування корпоративної культури, заснованої на співпереживанні, взаєморозумінні та етичній взаємодії.

РОЗДІЛ 2

ТЕРМІНОЛОГІЯ ЕМПАТІЇ У НАУКОВО-ПОПУЛЯРНІЙ ЛІТЕРАТУРІ З МЕНЕДЖМЕНТУ: СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТИ

2.1 Характеристика джерельної бази дослідження та формування вибірки термінів

Американська письменниця Марія Росс опублікувала книгу «Край емпатії: Використання цінності співчуття як двигуна успіху» у видавництві Page Two Books у 2019 році. Наталія Валевська переклала цю роботу українською, і книга була видана видавництвом Yakaboo Publishing у 2021 році під назвою «Емпатія в бізнесі. Співчуття як двигун корпоративного успіху». Оригінальне видання має 225 сторінок, а український переклад – 232 сторінки.

Марія Росс є американським стратегом брендингу, засновницею консалтингової фірми Red Slice, авторкою численних книг, орієнтованих на бізнес, та ведучою подкасту «Край емпатії». Життєвий досвід виживання після аневризми мозку у 2008 році надихнув на інтроспективне дослідження ролі емпатії в робочому середовищі. Книга була включена до списку Forbes «Книги, які змінять ваше уявлення про лідерство» і тому є важливою для сучасних текстів з менеджменту [17; 29].

Жанрова ідентифікація книги М. Росс повинна бути ретельно вивчена, оскільки правильна класифікація жанру впливає на стратегію перекладу та визначення доцільності термінологічних виборів. Популярна наукова література визначається Енциклопедією сучасної України як «література, яка описує наукові знання мовою, зрозумілою та емоційно привабливою для широкого кола людей без належної підготовки до професійного стандарту». Наприклад, автори популярних наукових публікацій «використовують

мінімальну кількість наукової лексики, надають прості пояснення та використовують велику кількість ілюстрацій та яскравих прикладів».

Книга призначена для різноманітної аудиторії: менеджерів усіх рівнів управління, підприємців, працівників відділу кадрів, маркетологів та студентів бізнес-шкіл. Це не претензії на те, що психологи чи менеджери є спеціалізованими студентами у своїй галузі, оскільки автор книги не передбачає, що ці читачі мають академічну підготовку. Стиль подачі є поєднанням наукової інформації, особистих розповідей, випадків з реального використання компаніями, метафор та повсякденних порівнянь. Терміни вводяться поступово, з обов'язковими поясненнями. Вона поділена на чотири частини (Чому компаніям потрібно розвивати емпатію зараз; Емпатичні лідери; Емпатична культура; Емпатичний бренд) з підрозділами, запрошуючи читача поступово ознайомлюватися з питаннями.

Для авторки книги, мета комунікації полягає в тому, щоб переконати читачів сприймати практичне використання емпатії в бізнесі та зробити деякі пропозиції щодо її впровадження.

По-перше, емпатія не розглядається як абстрактна категорія психологічної думки, а стає інструментом у словнику менеджмента. По-друге, автор послідовно демонструє, як емпатія взаємодіє з деякими ключовими ідеями сучасного менеджменту: *лідерство, корпоративна культура, брендинг та комунікація; чи цінує компанія працівників.*

Структура книги схожа на це відношення:

У першій частині, яка охоплює розділи з першою по третій, подає визначення емпатії в бізнес-контексті.

Друга частина складається з двох наступних розділів і характеризує емпатію як стиль лідерства. Тут йдеться про емпатичне лідерство, про здатність слухати або приймати перспективи.

Концепція емпатії як риси організаційної культури у плані психологічної безпеки, залучення працівників і культури, яка орієнтована на емпатію, розкрита в третій частині III (розділи 6–7).

Четверта частина (розділи 8–9) змальовує елемент бренду та стосується клієнтоорієнтованої емпатії, організаційної емпатії та співчутливої комунікації.

Для формування вибірки термінів використовувався метод безперервного відбору, а подальший відбір здійснювався відповідно до змісту дослідження. Джерела даних, які були основними текстами, були англійським оригінальним текстом, українським перекладом, доступним глосарієм термінів та ресурсами, які включають інтерв'ю автора, подкаст «Край емпатії».

Методом суцільної вибірки укладено список термінів обсягом 120 одиниць. Для відбору застосовано такі критерії: семантичний, функціональний, контекстуальний критерії.

Семантичний критерій гарантував наявність у семантичному складі сутності, пов'язаної з емпатією, співчуттям, емоційним інтелектом або пов'язаними компонентами.

Функціональний критерій підтвердив використання одиниці у функції терміна (називання спеціального поняття в системі термінології менеджменту).

Контекстуальний критерій свідчить про вживання терміна в тексті книги та/або в дискурсі менеджменту в цілому.

Після інтерпретації була сформована вибірка з 120 англійських термінів та дібрано відповідні переклади з українського видання. Склад вибірки містить терміни з різних тематичних категорій та типів термінів за структурою.

Терміни вибірки класифіковані на п'ять основних категорій, що вказують на організацію книги та архітектуру системи словника для концепцій, пов'язаних з емпатією в менеджменті.

Група 1. Основні поняття емпатії (30 термінів)

Ця група містить слова, що описують типи, прояви та інструменти емпатії: *empathy*, *compassion*, *emotional intelligence (EQ)*, *empathy-driven*

culture, cultural empathy, cognitive empathy, affective empathy, empathy index, double empathy problem, emotional contagion, practical empathy, empathy-driven design, emotion analytics, affective computing, behavioral insight, sentiment mapping, customer empathy mapping, emotion-informed strategy, empathic branding, relational intelligence, human-centered leadership, experience management (XM), value co-creation, emotion recognition, emotional literacy, empathy quotient (EQ), social empathy, vicarious experience, perspective taking.

Група 2. Лідерство (30 термінів)

Тут зібрані терміни, що описують стилі та практики лідерства: *empathetic leadership, human-centered leadership, adaptive leadership, mindful leadership, leadership presence, leadership coaching, leadership empathy score, leadership agility framework, agility in leadership, adaptability, behavioral modeling, compassionate accountability, compassionate decision-making, decision transparency, empathetic decision-making model, empowerment, transformational leadership, servant leadership, situational leadership, authentic leadership, strategic visioning, decision-making heuristics, moral leadership, inclusive leadership, participative leadership, values-based leadership, leadership resilience, coaching culture, leadership communication, cross-cultural leadership.*

Група 3. Організаційна культура та HR (25 термінів)

Група охоплює терміни, пов'язані з корпоративною культурою, управлінням персоналом та командною динамікою: *psychological safety, employee engagement, employee retention, employee satisfaction, team cohesion, high-performing teams, organizational empathy, organizational alignment, organizational mindfulness, workplace culture diagnostics, engagement analytics, engagement feedback loop, peer support networks, mentoring, diversity and inclusion, organizational trust, corporate social responsibility (CSR), talent management, succession planning, performance appraisal, learning organization,*

change management, internal communication, workplace wellbeing, employee advocacy, organizational learning.

Група 4. Комунікація та взаємодія (15 термінів)

Терміни, що описують комунікаційні практики та взаємодію всередині організації: *active listening, compassionate communication, feedback receptivity, compassionate feedback, listening rituals, open-door policy, conflict resolution, trust-building practices, dialogue facilitation, negotiation skills, communication transparency, cross-functional collaboration, interpersonal sensitivity, team dialogue, inclusive communication.*

Група 5. Бренд та досвід клієнтів (20 термінів)

Терміни, пов'язані з брендингом та взаємодією з клієнтами: *customer-centric empathy, customer experience empathy, empathy mapping, stakeholder perspective, empathy ROI, recognition practices, peer-nominated awards, brand empathy, customer journey mapping, voice of the customer (VoC), customer feedback loop, service design thinking, user experience (UX) empathy, emotional branding, loyalty programs, brand trust, customer retention strategy, personalized engagement, customer advocacy, empathic marketing.*

Емпатія – Лідерство: зв'язок реалізується в термінах, таких як *empathetic leadership, empathic leadership, leadership empathy score.* На мою думку, емпатія є навичкою продуктивності лідера, яку можна як виміряти (оцінка), так і розвивати (коучинг лідерства).

Емпатія – Корпоративна культура: зв'язок тут представлений у термінах, таких як *empathy-driven culture, organizational empathy, empathy-based policies,* тощо. Це етос організації, що охоплює її цінності та дії. Емпатія, культурна система цінностей організації – «Культурна необхідність».

Емпатія – Комунікація: термінологія, така як *compassionate communication, active listening, feedback receptivity,* позиціонує емпатію як основу хорошої комунікації в межах внутрішніх організаційних комунікаційних процесів.

Емпатія – Продуктивність: Здається парадоксом, що так звана "м'яка навичка" корелює з бізнес-метриками: як це проявляється у вашій віддачі на інвестиції в капітал, метриках продажів, залученості та метриках того, наскільки добре ви працюєте?

М. Росс у своїй книзі зображує ситуацію, де емпатія активно перетворюється на "людську мову за управлінською мовою". Емпатичне лідерство стало офіційною категорією серед менеджерів до 2024–2025 років: 56 відсотків генеральних директорів вважають, що їхні організації потребують "перезавантаження емпатії", зазначає Звіт про стан емпатії на робочому місці Businessolver за 2024 рік. Дослідження 2023 року від Центру креативного лідерства (C4L), проведене серед 6 731 менеджера з 38 країн, продемонструвало позитивний зв'язок між рівнем менеджера та оцінкою ефективності вищим керівництвом [28].

2.2 Семантичні та структурні особливості термінів

Семантичний аналіз термінів передбачає пошук концептуального змісту, внутрішньої форми, мотиву та системного зв'язку в системі слів. Специфіка матеріалів, які ми вивчали, полягає в тому, що терміни належать до термінологічної системи, яка є досить новою, ще не повністю написаною і все ще в процесі створення.

Емпатія є основою термінології, хоча в книзі М. Росса вираз отримує визначення, відмінне від психологічного. Автор книги розрізняє повсякденне поняття емпатії "співчуття". Професійне (читай: "як зрозуміти ситуацію з точки зору іншої людини, побудувати стиль управління, корпоративну культуру або стратегію бренду навколо цього").

Наприклад, у сполуках *empathy-driven leadership*, *human-centered management*, *emotional intelligence at work* терміни втрачають частину своєї строгої наукової однозначності та набувають конотативного змісту. Вони виступають не лише засобами номінації певних управлінських підходів, а й маркерами ціннісних орієнтацій – гуманістичного ставлення до персоналу,

акценту на емоційній компетентності та співпереживанні у професійному середовищі.

У контексті книги ми можемо побачити, що семантична структура емпатії може бути розбита на наступні елементи,

Денотативний компонент: розуміння іншої людини, наприклад; *здатність співпереживати, позитивна оцінка, позитивна асоціація.*

Конотативний компонент: прагматизм; орієнтація на практичне застосування в контексті бізнес-середовища . Відмінності в термінах, таких як емпатія та симпатія, на які автор наголошує, є значними: перше стосується когнітивного сприйняття точки зору іншого без необхідності емоційно вкладатися, як у симпатії.

Українські аналоги емпатії та симпатії не завжди чітко розрізняють концепцію. Приклад ступеня термінологічної спеціалізації серед дослідницьких підрозділів можна побачити в трьох категоріях зразкових одиниць (див. рис. 2.2).

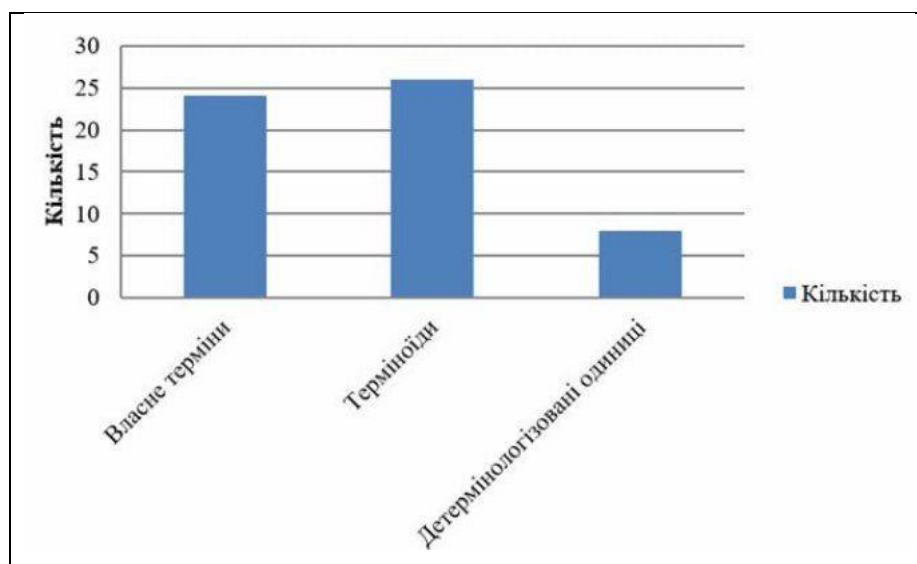

Рис. 2.2 Розподіл термінів за ступенем спеціалізації

Власні терміни – спеціалізована лексика, що використовується переважно в професійному спілкуванні: *psychological safety, empathy index,*

engagement feedback loop, organizational mindfulness, empathy mapping, stakeholder perspective.

Терміноїди (одиниці, де слово або термін закінчується, а загальний термін починається і набуває термінологічного значення в контексті): *active listening, open-door policy, team cohesion, trust-building.*

Детермінологізовані одиниці (терміни, що перетворюються на загальну лексику):): *leadership, management, feedback, communication.*
Кількісний розподіл: власні терміни – 51 одиниці (41%), терміноїди – 48 одиниць (45%), детермінологізовані – 12 одиниць (14%) (Рис. 2.2).

Переважання дескриптивних термінів (65%) пояснюється прагматичною орієнтацією управлінського дискурсу: термін має бути зрозумілим для широкої аудиторії без спеціальної підготовки.

Структурний аналіз спрямований на виявлення формальної будови термінів та моделей їхнього творення. Структурна типологія термінів базується на кількості компонентів та типі синтаксичного зв'язку між ними та виокремлює однокомпонентні, двокомпонентні та багатокомпонентні терміни.

1. Двокомпонентні терміни – 36 одиниць (62% вибірки)

1.1. Модель A + N – 22 одиниці (61% двокомпонентних термінів): *active listening, emotional intelligence, psychological safety, empathetic leadership, adaptive leadership, cultural empathy.*

Особливості: прикметник уточнює та класифікує іменник; дуже продуктивна модель.

1.2. Модель N + N – 10 одиниць (28% двокомпонентних термінів): *team cohesion, employee engagement, employee retention, feedback receptivity, conflict resolution.*

Особливості: атрибутивний зв'язок; у перекладі часто – N + N (род. відмінок) або A + N.

1.3. Модель N + Ving – 4 одиниці (11% двокомпонентних термінів)

empathy mapping, behavioral modeling, trust-building

Особливості: деталізованіші за значенням, менш частотні.

2. Однокомпонентні терміни – 8 одиниць (14% вибірки)

empathy, compassion, adaptability, mindfulness, mentoring, empowerment

Структурні риси:

7 з 8 – іменники

суфікси: -ity, -ness, -ing, -ment

етимологія: лат. (compassion), грец. (empathy), герман. (mindfulness)

3. Трикомпонентні терміни – 9 одиниць ($\approx 9\%$ вибірки)

emotional intelligence (EQ), peer support networks, high-performing teams, human-centered leadership, empathy-driven culture

4. Чотирикомпонентні та більше – 8 одиниці ($\approx 7\%$ вибірки)

leadership agility framework, engagement feedback loop, workplace culture diagnostics, empathetic decision-making model

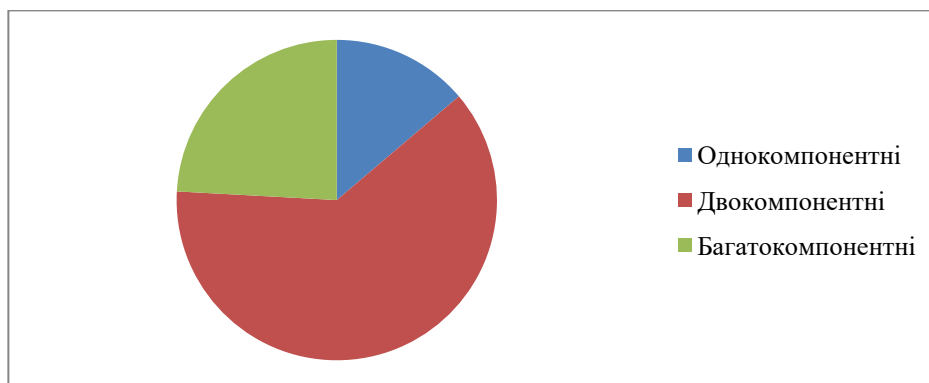

Рис. 2.3 Структурні типи термінів вибірки за кількістю компонентів

Аналіз вибірки дозволяє виявити продуктивні способи термінотворення в досліджуваній терміносистемі.

Суфіксальне словотворення здійснюється за допомогою суфіксів

Наприклад:

1) *-ity*: *adaptability*, *receptivity*, *accountability* (утворення абстрактних іменників від прикметників)

- 2) *-ness: mindfulness, awareness* (утворення абстрактних іменників)
- 3) *-ing: coaching, mentoring, mapping, modeling, listening* (утворення віддієслівних іменників)
- 4) *-ment: empowerment, engagement, alignment* (утворення іменників на позначення процесу або результату)
- 5) *-tion/-sion: retention, resolution, contagion* (латинського походження)

Префіксальне словотворення найчастіше використовує префікси
Прикладами цього типу словотвору є:

- 1) *re-: retention, recognition, resolution* (значення повторюваності, повернення)
- 2) *inter-: interpersonal* (значення взаємодії)

Словоскладання

Найпродуктивніший спосіб для досліджуваної терміносистеми:

- 1) *feedback* (зворотний зв'язок) — композит із *feed* + *back*;
- 2) *workplace* – композит із *work* + *place*;
- 3) *mindful* – композит із *mind* + *-ful*.

Особливий тип – складання з дефісом:

- 1) *empathy-driven, customer-centric, human-centered, peer-nominated*;
- 2) *trust-building, high-performing*.

Конверсія

Перехід дієслів в іменники без зміни форми:

- 1) *coach* (тренувати)/*coach* (тренер, коуч);
- 2) *mentor* (наставляти)/*mentor* (наставник);
- 3) *support* (підтримувати)/*support* (підтримка).

Семантична деривація

Переосмислення загальноновживаних слів у термінологічному значенні:

- 1) *edge* (край)/*edge* (конкурентна перевага);
- 2) *culture* (культура)/*culture* (корпоративна культура);
- 3) *engagement* (залучення)/*engagement* (залученість працівників) .

Переклад англійських термінів українською мовою демонструє як паралельні, так і відмінні моделі термінотворення (див. табл. 2.3).

Контрастивний аналіз моделей термінотворення

Зіставний аналіз дозволяє виявити системні відмінності в моделях термінотворення англійської та української мов у досліджуваній терміносистемі:

1. **Позиція означення.** В англійській мові означення (атрибут) переважно препозитивне: *empathetic leadership, high-performing teams*. В українській мові позиція означення залежить від його типу: узгоджені означення (прикметники) – препозиція (*емпатійне лідерство*), неузгоджені означення (іменники в родовому відмінку) – постпозиція (*залученість працівників*).

2. **Синтаксичний зв'язок.** Англійські атрибутивні конструкції N + N при перекладі українською трансформуються в підрядний зв'язок керування: *feedback receptivity/сприйнятливість до зворотного зв'язку* (Ім. + прийм. + Ім.род.в.).

Таблиця 2.3

Зіставлення структурних моделей англійських термінів та їх українських відповідників

Англійська модель	Українська модель	Приклад
A + N	Прикм. + Ім.	<i>active listening / активне слухання</i> <i>emotional intelligence / емоційний інтелект</i> <i>psychological safety / психологічна безпека</i>
A + N	Ім., Дієприкм.+ Керов. Ім.	<i>empathy-driven culture / культура, керована емпатією</i>
N + N	Ім. + Ім. (род.в.) з перестановкою елементів	<i>employee engagement / залученість працівників</i>
N + Ving	Ім. + Ім. (род.в.) з перестановкою елементів	<i>empathy mapping / картування емпатії</i>

3. **Морфологічне оформлення.** Англійські композити-прикметники типу *customer-centric, human-centered* не мають прямих структурних

аналогів в українській мові і перекладаються описово або складними прикметниками: *клієнтоорієнтований, людиноцентричний*.

4. Номінативна щільність. Англійські терміни характеризуються вищою номінативною щільністю (більше інформації в меншій кількості морфем). Українські відповідники часто довші: *compassionate accountability /співчутлива відповідальність*.

Таблиця 2.4

Порівняльний розподіл термінів за кількістю компонентів

Структурний тип	Англійська	Українська
Однослівні	22 (14%)	12 (10%)
Двослівні	71 (62%)	69 (59%)
Трислівні+	27 (24%)	39 (31%)
Усього	120 (100%)	120 (100%)

Наведені таблиці підтверджують тенденцію до збільшення кількості компонентів при перекладі з англійської на українську мову, що пояснюється аналітичністю англійської та синтетичністю української мови.

2.3 Перекладацькі стратегії на матеріалі вибірки

Переклад спеціалізованої термінології вимагає всебічного використання різних стратегій та методів перекладу. У сучасній українській теорії перекладу перекладацькі трансформації розглядаються як «перетворення між мовами, що здійснюються для досягнення еквівалентності в перекладі» [43, с. 20– 22]. Оскільки терміни є носіями спеціальних понять, до їхнього перекладу висуваються підвищені вимоги щодо точності, однозначності та системності.

Калькування – найпоширеніший спосіб перекладу термінів вибірки (56 одиниць, 48%). Полягає в поморфемному або послівному перекладі терміна зі збереженням його структури.

Приклади калькування:

- 1) *active listening*/«активне слухання» (А + N/Прикм. + Ім.);
- 2) *emotional intelligence*/«емоційний інтелект» (А + N/Прикм. + Ім.);
- 3) *psychological safety*/«психологічна безпека» (А + N/Прикм. + Ім.);
- 4) *compassionate communication*/«співчутлива комунікація» (А + N/Прикм. + Ім.).
- 5) *employee retention*/«утримання працівників» (N + N/Ім. + Ім.род.в.)

Калькування застосовується переважно для термінів з прозорою внутрішньою формою, де семантика компонентів дозволяє відтворити поняття без втрати змісту. Перевага калькування — збереження мотивованості терміна, що полегшує його засвоєння носіями мови перекладу.

Транскрипція /транслітерація

Транскрипція і транслітерація були використані для 25 термінів, що складає 19%. Ці методи передбачають відтворення звукової форми терміна (транскрипція) або його графічного представлення (транслітерація) за допомогою мови перекладу.

Приклади:

- 1) *empathy*/«емпатія» (транслітерація);
- 2) *mentoring*/«менторство» (транслітерація + суфіксація);
- 3) *coaching*/«коучинг» (транскрипція);
- 4) *feedback*/«фідбек» (транскрипція; варіант – «зворотний зв'язок» – калькування).

Транскрипція та транслітерація застосовуються для інтернаціональних термінів, що вже увійшли в активний словник української ділової лексики, або для термінів, калькування яких призвело б до громіздких конструкцій.

Експлікація (описовий переклад)

Описовий переклад використано для 23 термінів (21%). Передбачає заміну терміна розгорнутим словосполученням, що пояснює його зміст.

Приклади:

1. *empathy-driven culture*/«культура, керована емпатією» (А + N/Ім. + дієприкм.зв. + Ім.ор.в.)
2. *peer-nominated awards*/«нагороди за номінацією колег» (А + N/Ім. + прийм. + Ім.ор.в. + Ім.род.в.)
3. *high-performing teams*/«високоєфективні команди» (А + N/Складн.прикм. + Ім.)
4. *customer-centric empathy*/«клієнтоорієнтована емпатія» (А + N/Складн.прикм. + Ім.)

Експлікація застосовується для термінів, прямий переклад яких порушив би норми української мови або не передав би точного значення.

Експлікацію використовують для термінів, переклад яких дослівно може суперечити нормам української мови або не відображати їх точного значення.

Конкретизація, генералізація та модуляція застосовані для 16 термінів (12%).

Конкретизація – звуження значення – *recognition practices*/«практики визнання» (широке *recognition* конкретизовано як визнання заслуг працівників)

Генералізація – розширення значення – *stakeholder perspective*/«перспектива зацікавлених сторін» (конкретний бізнес-термін *stakeholder* передано ширшим поняттям)

Модуляція – смисловий розвиток – *engagement feedback loop*/«цикл зворотного зв'язку залученості» (заміна причини наслідком)

Такий переклад є прикладом стратегії доместикації (одомашнення), спрямованої на адаптацію тексту до очікувань цільової аудиторії.

Термін	Буквальне значення	Переклад	Стратегія
emotional contagion	емоційне зараження	емоційне зараження	збереження метафори
empathy muscles	м'язи емпатії	здатність «тренувати» емпатію; розвиток навичок емпатії	розгортання метафори
listening rituals	ритуали слухання	ритуали слухання	збереження метафори
trust-building	будівництво довіри	формування довіри	заміна метафори

Аналіз показує, що більшість метафоричних термінів відтворюються шляхом калькування зі збереженням образності. Заміна метафори відбувається, коли калькування порушило б норми сполучуваності української мови (*building* у значенні «створення, формування» передається як «формування», а не «будування»).

Передавання контекстуальних значень

Контекстуальні значення термінів виявляються при аналізі їхнього функціонування в тексті книги. Термін може набувати додаткових смислових відтінків залежно від контексту.

Приклад: термін *engagement* у різних контекстах:

- 1) *employee engagement* – «залученість працівників» (емоційна прихильність до організації);
- 2) *engagement analytics* – «аналітика залученості» (кількісні показники);
- 3) *engagement incentives* – «стимули залученості» (мотиваційні механізми).

Перекладач зберігає базове значення «залученість», але контекст визначає відтінки розуміння терміна.

Переважає більшість термінів перекладено адекватно (108 одиниць, 90%). Характерні риси адекватних рішень:

1) точність передавання семантики: *psychological safety*/«психологічна безпека» – повне збереження понятійного змісту; *empathetic leadership*/«емпатійне лідерство» – адекватний калькований відповідник;

2) відповідність системі української мови: *employee retention*/«утримання працівників» – природна синтаксична конструкція; *conflict resolution*/«вирішення конфліктів» – нормативна сполучуваність;

3) інтеграція в терміносистему: *emotional intelligence*/«емоційний інтелект» – термін уже кодифікований в українській психологічній та управлінській літературі; *feedback*/«зворотний зв'язок» – усталений відповідник.

Кілька термінів в перекладі із застосуванням рішень, що можуть бути предметом дискусії:

1) *empathy-driven culture*/«культура, керована емпатією»
Дискусійність: дієприкметниковий зворот «керована емпатією» є точною з симантичної точки зору, але стилістично важким. Альтернативи: «емпатійна культура» (коротше, але менш точно передає ідею руху, динаміки), «культура на основі емпатії» (точніше, але довше);

2) *human-centered leadership*/«людиноцентричне лідерство»
Дискусійність: складений прикметник «людиноцентричний» – неологізм, який ще не повністю кодифікований. Альтернатива: «лідерство, орієнтоване на людину»;

3) *mindfulness*/«усвідомленість»/«майндфулнес». Дискусійність: конкуренція транслітерованого та калькованого варіантів. «Усвідомленість» – калька, що не повністю передає специфіку буддистського концепту. «Майндфулнес» – транслітерація, що зберігає зв'язок з оригінальною традицією, але є запозиченням.

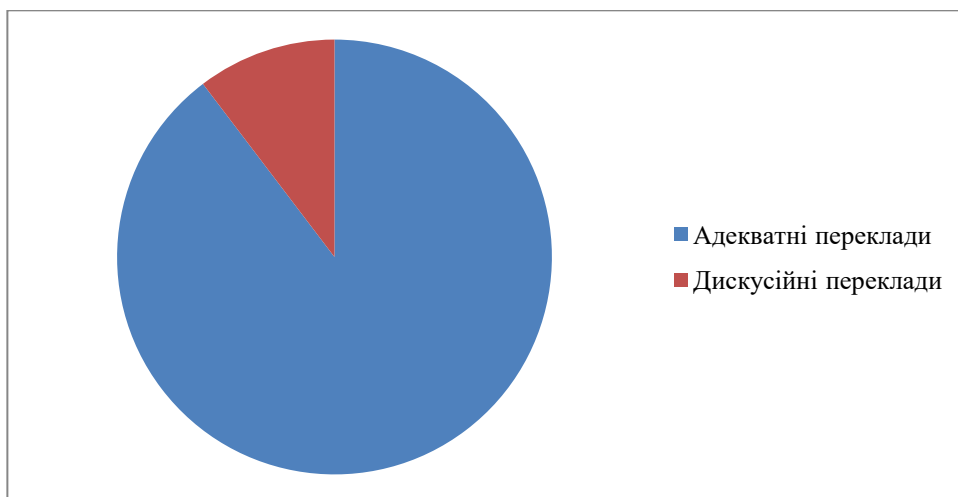

Рис. 2.5 Оцінка адекватності перекладацьких рішень

Системне порівняння моделей термінотворення дозволяє виявити закономірності міжмовної асиметрії.

Асиметрія на рівні словотворення.

Англійська мова активно використовує конверсію (безафіксний спосіб словотворення): *coach* (тренувати)/*coach* (тренер). Українська мова потребує морфологічного оформлення: тренувати/тренер (суфікс -ер).

Асиметрія на рівні синтаксису термінів.

Англійські препозитивні атрибутивні ланцюжки типу *employee engagement feedback loop* не мають прямого структурного аналога в українській мові. Переклад: «цикл зворотного зв'язку щодо залученості працівників» – значно довший та містить у собі прийменникову конструкцію.

Англійські дефісні композити (*empathy-driven, customer-centric, trust-building*) перекладаються такими моделями:

- 1) складними прикметниками: *customer-centric* / клієнто-орієнтований;
- 2) дієприкметниковими зворотами: *empathy-driven* / керований емпатією;
- 3) віддієслівними іменниками: *trust-building*/формування довіри.

Асиметрія на рівні аббревіатур.

Англійська аббревіатура *EQ* (*Emotional Quotient /Emotional Intelligence*)

передається такими способами:

- 1) транслітерацією аббревіатури: *EQ*;
- 2) калькуванням розгорнутої форми: *емоційний інтелект*;
- 3) комбінацією: *емоційний інтелект (EQ)*.

Таблиця 2.6

Зіставна характеристика моделей термінотворення

Параметр	Англійська мова	Українська мова
Позиція атрибута	Переважно препозиція	Препозиція (прикм.) / постпозиція (ім. в род. в.)
Конверсія	Продуктивна	Непродуктивна
Композити	Дефісні та безпробільні	Переважно роздільне написання
Абревіатури	Активне використання	Паралельне вживання з розгорнутими формами
Номінативна щільність	Висока	Нижча

Окремі тематичні групи термінів демонструють специфічні перекладацькі тенденції.

Характеризується високою часткою транслітерованих/транскрибованих відповідників (*empathy*/емпатія, *compassion*/компасія – варіант). Пояснення: терміни належать до інтернаціональної психологічної лексики.

Переважає калькування (*empathetic leadership*/емпатійне лідерство, *adaptive leadership*/адаптивне лідерство). Пояснення: терміни утворені за продуктивною моделлю A + N, що має паралель в українській мові.

Найбільша варіативність способів перекладу: калькування (*psychological safety*/психологічна безпека), експлікація (*empathy-driven culture*/культура, керована емпатією), транскрипція (*engagement*/енгейджмент – варіант). Пояснення: група включає як усталені, так і нові терміни.

Домінує калькування з високим ступенем адекватності (*active listening*/активне слухання, *feedback receptivity*/сприйнятливність до зворотного зв'язку). Пояснення: комунікативна термінологія має давню

традицію перекладу. Активне використання словотворчих неологізмів (*customer-centric*/клієнтоорієнтований, *empathy mapping*/ картування емпатії). Пояснення: маркетингова термінологія є найбільш динамічною і толерантною до інновацій.

Висновки до розділу 2

Проведений аналіз дозволяє сформулювати ряд висновків.

Кн Марії Росс “The Empathy Edge: Harnessing the Value of Compassion as an Engine for Success” є репрезентативним джерелом для дослідження термінології емпатії в менеджменті. Твір поєднує риси науково-популярної літератури та ділової нон-фікшн, що зумовлює специфіку його термінологічного апарату – поєднання строго термінологічної та загальнолітературної лексики.

Сформована вибірка (120 термінів) охоплює п’ять тематичних груп: базові концепти емпатії, лідерство та управління, організаційна культура, комунікація, бренд та клієнтський досвід. Найбільш представленими є групи лідерства (28%) та організаційної культури (26%).

За структурою переважають двокомпонентні терміни (62%), утворені за моделями $A + N$ та $N + N$. Однокомпонентні терміни становлять 14%, багатокомпонентні – 24%.

Основними способами перекладання термінів є калькування (48%), експлікація (21%), транскрипція/транслітерація (19%), лексико-семантичні заміни (12%). Вибір способу залежить від структури терміна, ступеня його кодифікованості та контексту вживання.

Переклад метафоричних термінів здійснюється переважно шляхом збереження метафори під час калькуванні. Заміна метафори застосовується, якщо пряме калькування порушує норми сполучуваності.

Порівняння моделей термінотворення виявило системну асиметрію: англійська мова характеризується вищою номінативною щільністю, продуктивністю конверсії та препозитивних атрибутивних конструкцій;

українська мова потребує морфологічного та синтаксичного розгортання термінів.

Адекватність перекладу оцінено як високу (90% термінів перекладено без суттєвих втрат змісту). Дискусійні рішення (10%) стосуються переважно нових термінів, що ще не мають кодифікованих відповідників.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ТЕРМІНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНОЇ СФЕРИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

3.1. Методичні основи навчання перекладу галузевої термінології.

Навчання перекладу спеціалізованої термінології є важливим аспектом розвитку професійної та перекладацької компетенції у студентів. Це навчання об'єднує вивчення фахової лексики з удосконаленням навичок точного і адекватного відображення змісту наукових та професійних текстів. У цьому процесі особливе значення мають наукові мовленнєві вправи, які є продуктивними завданнями, спрямованими на розвиток комунікативних, аналітичних і перекладацьких здібностей учнів [53, с. 52].

Серед таких вправ можна виділити написання коротких наукових звітів, що вимагає чіткого та лаконічного викладення інформації, підготовку журналів і записів з анотаціями та рефератами, які акцентують увагу на основних моментах тексту, а також складання дискусійних статей для вдосконалення аргументаційних навичок. Важливою складовою є підготовка презентацій, що дозволяє студентам демонструвати здатність представляти наукові дані та пояснювати результати досліджень у формальному академічному середовищі [41, с.16].

Ефективність навчання термінології значною мірою залежить від ретельно підібраних вправ, які повинні відповідати рівню підготовки студента та специфіці галузевої лексики. Для тих студентів, які мають базові знання, корисними будуть вправи на формування лексичного запасу та розвиток грамотності. Натомість більш кваліфікованим студентам доцільно пропонувати завдання з текстами професійного й наукового стилю для поглиблення знань термінів і розвитку перекладацьких навичок [43, с. 2]. Вправи мають бути орієнтованими на конкретні сфери науки або

менеджменту для формування стійких мовленнєвих навичок і сприяння професійному росту студентів.

Значна увага приділяється методичним матеріалам для занять. Тексти, словники, таблиці й діаграми повинні бути зрозумілі й водночас створювати інтелектуальний виклик для студентів. Вибір вправ визначається очікуваним результатом уроку: навчальна діяльність має охоплювати не лише освоєння нової лексики, але й розвиток умінь читати, перекладати та усно пояснювати наукову інформацію [43, с.19]. Для тих студентів, які бажають активно використовувати терміни у своїй мові, ефективними будуть вправи з підготовки рефератів, участі в дискусіях чи проведенні презентацій.

Різноманітність завдань на розуміння контенту, формування і повторення знань допомагає підтримувати увагу учнів і розвивати їхні мисленнєві й мовленнєві здібності; це також закладає основу для оволодіння популяризаторським стилем і галузевою термінологією. Дослідження свідчать про те, що студенти часто стикаються з труднощами в засвоєнні вузькоспеціалізованої лексики. Підвищення здатності студентів до перекладу термінології з їхніх спеціальностей є важливим чинником успішного засвоєння знань і розвитку їхньої перекладацької компетенції [39, с. 65].

Процес навчання передавання галузевої терміносистеми доцільно структурувати поетапно для поступового вдосконалення мовленнєвих та когнітивних навичок учнів. Робота з термінами охоплює три ключові етапи: ознайомлення з ними, усвідомлення їх значення та використання [44,с. 54].

На початковому етапі «етап ознайомлення» студенти тільки починають знайомитися з професійними термінами. Цей етап є критично важливим оскільки він закладає основу для впевненого використання мови в майбутній діяльності. Учні опановують значення термінів и формують їх фонетико-графічний образ; вони також навчаються розпізнавати ці слова серед інших мовних одиниць шляхом співвіднесення їх із відповідними

категоріями об'єктів чи явищ [31 ,с. 54]. На цій стадії акцент ставиться на опрацювання окремих слів перед тим як застосовувати їх у текстах; використання адаптованих матеріалів відповідно до рівня підготовки учнів дає можливість поступово розширювати словниковий запас.

Студентам рекомендується активно використовувати новозасвоїті слова при підготовці рефератів або участі в обговореннях; різноманітність методик навчання робить цей процес динамічним і цікавим за рахунок покращеного запам'ятовування матеріалу.

Другий етап – «етап усвідомлення», який передбачає закріплення нових слів і розвиток умінь використовувати їх у професійних комунікаційних ситуаціях. На цьому рівні студенти працюють із фаховими текстами – такими що моделюють практику роботи у сфері – що допомагають інтегрувати новостворені слова у власну мову.

Вибір автентичних матеріалів фахового призначення надзвичайно важливий: вони не тільки збільшують словниковий запас но й сприяють глибшому розумінню галузевих концепцій разом із контекстом їх використання [22, с. 9]. Вправи цього етапу включають пошук ключових слів и класифікацію цих слів за функціональними зв'язками разом із добором належних визначень або еквівалентами – все це сприяє інтеграції термінології у мовленнєву діяльність учнів як підготовку до справжнього професійного спілкування.

Останній етап – «етап використання» – концентрується на практичному застосуванні новозасвоїтих понять. Студенти виконують завдання щодо активного використання спеціальних слів як усно так и письмово: це включає створення детальних текстових документів, рефератів, доповідей , ділових листувань , електронної кореспонденції і перекладів. Під час роботи вони освоюють методи створення думки та вираженої думки; розвиваються уміння ведучого монологічної і діалогічної комунікації; аргументування або спростування тверджень .

Систематичний підхід до опанування спеціальної лексики передбачає активну участь викладача, він пояснює матеріали, виправляє помилки і підтримує учнів протягом всіх стадій навчального процесу, що істотно покращує ефективність засвоєння тематики. Інтерактивні методи (групові завдання, дискусії і рольові гри) формують активне освітнє середовище де студенти практикуються у використанні специфічної лексики і закріплюють її пам'яттю. Використовуючи сучасні освітні технології (медійні ресурси, комп'ютерні програми і онлайн-інструменти) стимулюємо самостійне освоєння предмета; таким чином розширюється досвід учнів і покращуються результати запам'ятовування специфічної лексики.

Під час навчального процесу студенти можуть зустрітися зі рядом труднощів: недостатнім розумінням основоположних наукових понять; нестачею предметної специфічної лексики; особливостями словоформ іншомовної термінології; багатозначністю слів; хибним співзвучністю слів, труднощами інтеграції нових понять своєї мови. Обмежений доступ до автентичних джерел і низька мотивація можуть також утруднювати цей процес. Урахування цих факторів дозволяє педагогам адаптувати необхідні стратегії навчальні щоб забезпечити більш ефективне освоєння іноземної лексики кожним окремим учнем.

Отже, навчальний процес переведення спеціальної термінології потребує системного і поетапного підходу який охоплюватиме ознайомлення, усвідомлення і практичне застосування новомодерованої лексики. Активні методи навчання, сучасних освітніх технологій а також системна робота викладача дозволяють ефективно сформувати навички перекладу та інтеграції специфічної лексики у професійний стиль спілкування студентів.

3.2. Аналіз розроблених методичних матеріалів для розвитку навичок перекладу термінології соціально-психологічної сфери та менеджменту

Розроблені методичні матеріали мають на меті ознайомлення студентів зі специфікою соціально-психологічної та менеджерської термінології, зокрема термінів, пов'язаних із емпатією. Вони спрямовані на формування навичок ідентифікації, аналізу та перекладу термінів із урахуванням їхніх функцій у тексті. Особливий акцент ставиться на формуванні критичного мислення, аналітичних навичок та вміння працювати як з оригінальними текстами, так і з їх перекладами.

Матеріали орієнтовані на практичну підготовку студентів до роботи з професійною термінологією у соціально-психологічній сфері та менеджменті, зокрема у науково-популярних текстах, і водночас сприяють підвищенню загального рівня мовної компетенції. Завдання спрямовані на систематизацію знань, отриманих у межах вивчення галузевих дисциплін, що дозволяє інтегрувати мовну підготовку з професійними компетенціями та формувати навички критичного аналізу термінів у контексті їх використання. Це забезпечує формування у майбутніх фахівців необхідної міжкультурної та міждисциплінарної компетентності, що є ключовим для успішної діяльності в умовах глобалізації. Отже, розроблені матеріали слугують ефективним інструментом для гармонізації професійної підготовки перекладачів із сучасними вимогами ринку праці.

Трансформаційні вправи дозволяють студентам практикувати переклад термінів у різних контекстах, адаптуючи їх для цільової мови. Наприклад, студентам пропонується перекласти фрагменти текстів із психології та менеджменту, звертаючи увагу на функцію термінів у реченні, їхню морфологічну форму та відповідність у цільовій мові. Це сприяє розвитку аналітичних здібностей та розумінню специфіки іншомовної термінології.

Комунікативні вправи забезпечують практичне застосування термінології у реальних мовних ситуаціях. До них відносяться обговорення кейсів, дискусії на тему проявів емпатії в професійній діяльності, рольові ігри, де студенти відпрацьовують використання термінів у діалогах і монологах, а також підготовка коротких презентацій або резюме з використанням нової лексики. Такий підхід дозволяє інтегрувати терміни у живе мовлення та підвищує мовну гнучкість студентів.

Вправа 1. Емпатія-орієнтований Переклад (Empathy-driven Translation)

Ця вправа була розроблена з метою забезпечити студентам практичний досвід застосування Практичної емпатії та Когнітивної емпатії у процесі перекладу. Я прагнула, щоб студенти навчилися свідомо зміщувати фокус роботи від буквального відтворення тексту до досягнення еквівалентності емоційного впливу на цільову аудиторію.

Для введення в тему та візуалізації початкових даних використано платформу Canva. Це дозволило представити матеріал не просто як текстовий фрагмент, а як професійно оформлену візуальну картку, що імітує реальний рекламний макет. На цій картці студентам пропонується вихідний матеріал – короткий мотиваційний слоган, а також Варіант А, що являв собою дослівний переклад. Я створила цей дослівний переклад так, щоб він був граматично коректним, але водночас емоційно сухим та культурно незграбним, ідеально ілюструючи той самий Емпатійний розрив, який перекладач має подолати.

https://www.canva.com/design/DAG7DXBZEa8/U2EZJ9DMeXwZ-3m_vmrETA/edit

Основне завдання полягає у проведенні глибинного аналізу. Спочатку студенти здійснюють Когнітивний аналіз, визначаючи точний емоційний стан автора та його практичний намір (наприклад, не просто інформувати, а спонукати до дії чи сформуванню довіри). Далі, їхня робота переходить у площину Практичної емпатії: на основі цього аналізу, вони мають розробити Варіант Б – переклад, який є емпатійним. Це означає свідомий

пошук культурно-специфічних українських еквівалентів (інакше кажучи, метафор, ідіом чи конструкцій), які здатні викликати ідентичну емоційну реакцію у цільового читача. Використання *Canva* на цьому етапі виступає важливим візуальним якорем, який допомагає сфокусувати увагу студентів на контрасті між двома варіантами та стимулює критичне мислення щодо ролі емпатії у професійній діяльності перекладача.

Рис. 3.1 – Аналіз Перекладу

Вправа 2. Класифікація термінології за сферою застосування

Ця вправа є обов'язковою для етапу усвідомлення термінології та має на меті перетворити пасивне запам'ятовування дефініцій на систематичне розуміння їхнього функціонального зв'язку. Вона допомагає студентам усвідомити, що терміни із соціально-психологічної сфери та менеджменту не існують ізольовано, а формують взаємопов'язані системи.

Мета цього завдання полягає у тому, щоб розвинути у студентів навичку смислового групування (*Semantic Grouping*) та функціональної класифікації фахової лексики, що є основою для подальшого адекватного перекладу.

Реалізацію цієї вправи я здійснила на платформі *Genially* у форматі інтерактивного сортування «*Drag and Drop*». Це дозволило створити візуально привабливий та інтерактивний простір, де студенти можуть фізично перетягувати елементи.

<https://view.genially.com/6938979c03a5f45f40c81a02/interactive-content-sorting-cards>

На візуальній дошці представлено три чітко відокремлені контейнери (групи) з англomовними назвами, які відповідають основним сферам застосування термінології:

A. Emotions & Individual Well-being (Емоції та Особисте Благополуччя)

B. Organizational Culture & Team Dynamics (Організаційна Культура та Динаміка Команди)

C. Leadership & Relational Skills (Лідерство та Реляційні Навички)

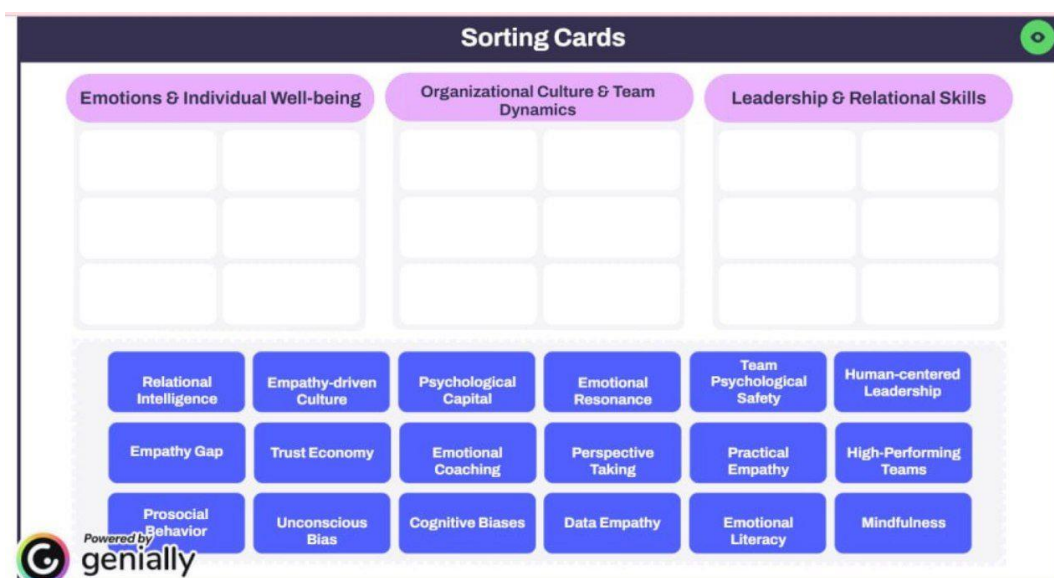

Рис. 3.2 – Візуалізація Завдання на Смыслову Групування Термінології (Genially)

Основне завдання полягає у тому, що студентам необхідно проаналізувати суть кожного терміна і визначити його функціональне місце. Вони мають перетягнути кожен термін у відповідний контейнер. Наприклад, термін Emotional Resonance має бути віднесений до групи А, оскільки стосується індивідуального емоційного стану, тоді як Empathetic Leadership – до групи С, оскільки описує управлінську навичку.

Ця інтерактивна форма роботи забезпечує негайний зворотний зв'язок і сприяє міцнішому запам'ятовуванню, оскільки студент активно взаємодіє з матеріалом. Успішне сортування підтверджує, що студент перейшов від

ознайомлення до усвідомлення смислового навантаження спеціалізованої лексики, що є необхідною базою для подальших практичних (емпатія-орієнтованих) перекладацьких вправ.

Вправа 6: Інтерактивний Кросворд «Емпатійний Термінолог»

Ця вправа була розроблена мною для етапу усвідомлення термінології та її ефективного закріплення. Вона реалізована у форматі кросворду Wordwall, що вимагає від студентів не механічного відтворення, а когнітивного розпізнавання терміна за його функціональним описом.

Механізм роботи наступний: студент натискає на номер, що відповідає клітинкам у сітці, і отримує підказку-визначення українською мовою. На основі цього опису студент має ввести англomовний термін (тобто його оригінал) як правильну відповідь. Такий формат сприяє розвитку аналітичного мислення, активізації лексичної пам'яті та формуванню стійких асоціативних зв'язків між поняттям і його мовним вираженням.

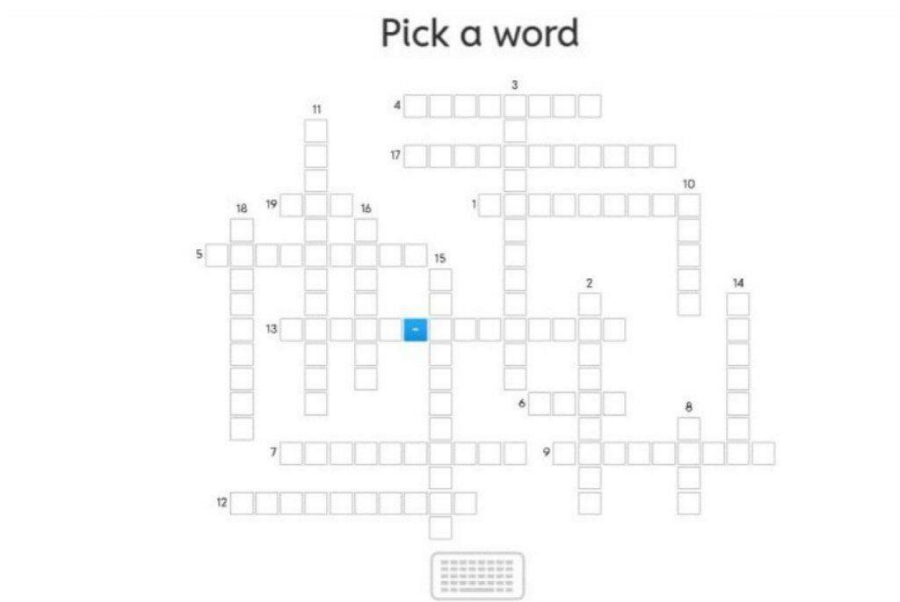

Рис. 3.3 – Інтерактивний Кросворд (Wordwall)

Я підготувала описи таким чином, щоб вони були лаконічними, але чітко відображали суть концепту, що відповідає етапу усвідомлення термінології.

Таблиця 3.1

Зразки Підказок для Кросворду

Clue (English)	Correct Answer (English Term)
The ability of a leader to share feelings of others while maintaining mental clarity for decision-making.	AFFECTIVE EMPATHY
A phenomenon where individuals in a team avoid expressing risky ideas or criticism due to fear of negative reactions.	PSYCHOLOGICAL SAFETY
The ability to quickly adapt one's emotional reaction to a situation, choosing a constructive behavior instead of an automatic one.	EMOTIONAL AGILITY

Ключові досягнення методики полягають у подоланні Емпатійного розриву. Завдяки Емпатія-орієнтованому перекладу (Вправа 1) та застосуванню принципів Практичної емпатії, студенти переходять від механічного перекладу до функціональної та емоційно еквівалентної передачі повідомлення, що є критично важливим для науково-популярної літератури. Використання Canva візуально закріплює цей контраст між дослівним і емпатійним варіантами.

Далі, забезпечується систематизація Термінологічної бази. За допомогою інтерактивного сортування у Genially (Вправа 2) та кросворду у Wordwall (Вправа 6), студенти здійснюють Смыслову групування (Semantic Grouping) термінів. Це дозволяє їм усвідомити, що терміни не існують ізольовано, а формують взаємопов'язані системи (Emotions & Individual Well-being, Organizational Culture & Team Dynamics тощо). Така класифікація забезпечує міцне когнітивне розпізнавання та закріплення лексики на етапі усвідомлення.

Також відбувається інтеграція Навичок та Теорії. Вправи поєднують різні типи компетенцій, включаючи когнітивне розпізнавання (Кросворд),

аналітичні здібності (Аналіз функцій термінів у тексті) та практичне застосування (Трансформаційний переклад, спрямований на цільову аудиторію).

Таким чином, розроблені методичні матеріали – від трансформаційних вправ до комунікативних завдань та інтерактивних ігор – не лише сприяють підвищенню загального рівня мовної компетенції, але й формують ключову професійну компетенцію: здатність перекладача діяти як культурний і емоційний посередник. Застосування сучасних інтерактивних платформ (Canva, Genially, Wordwall) забезпечує високу мотивацію та активну форму засвоєння знань, що підтверджує ефективність обраного Емпатія-орієнтованого підходу у процесі підготовки фахівців, здатних працювати з найскладнішою термінологією соціально-психологічного та менеджерського дискурсу.

3.3. Переклад основних положень дослідження німецькою мовою.

Die vorliegende Masterarbeit widmet sich der umfassenden Analyse der Terminologie der Empathie in populärwissenschaftlicher Managementliteratur am Beispiel des Buches von Maria Ross, „Empathy in Business: Mitgefühl als Motor des Unternehmenserfolgs“, und dessen ukrainischer Übersetzung „Емпатія в бізнесі. Співпереживання як двигун корпоративного успіху“ von Natalia Valevska. Die Studie verfolgt das primäre Ziel, die strukturell-semantiche Organisation dieser Begriffe eingehend zu untersuchen und die Besonderheiten der Wiedergabe englischsprachiger Fachbegriffe in der Übersetzung ins Ukrainische zu beleuchten. Der zentrale wissenschaftliche Beitrag liegt in der Entwicklung eines methodischen Rahmens, der es ermöglicht, die kommunikative Wirksamkeit der Übersetzung als Kriterium der Adäquatheit zu bewerten.

Der Forschungsgegenstand ist die Terminologie der Empathie in populärwissenschaftlichen Managementtexten, die eine Schnittstelle zwischen Fachsprache und breiter Öffentlichkeit darstellt. Das Forschungsobjekt sind die

strukturell-semantischen Merkmale dieser Begriffe sowie die im Buch von M. Ross angewandten Übersetzungsstrategien. Die Relevanz der Untersuchung ergibt sich aus der zunehmenden Bedeutung von Empathie als praxisrelevante Managementkompetenz (Führung, Teamarbeit, ethische Unternehmensführung) und der Notwendigkeit, adäquate und kommunikativ wirksame Übersetzungsäquivalente für diese Konzepte in der ukrainischen Fachsprache zu sichern.

Quellenbasis und Terminologieanalyse

Die empirische Grundlage der Masterarbeit bildet das englischsprachige Originalbuch, veröffentlicht im Jahr 2019 mit einem Umfang von 225 Seiten, und seine ukrainische Übersetzung, erschienen im Jahr 2021 mit 232 Seiten. Maria Ross kombiniert in ihrem Werk wissenschaftliche Informationen, persönliche Erfahrungsberichte, Fallbeispiele und alltägliche Vergleiche, wodurch die Terminologie schrittweise eingeführt und kontextualisiert wird. Das Zielpublikum ist breit gefächert und umfasst Manager, Unternehmer, Personalabteilungen, Marketingfachleute und Studierende von Business Schools. Diese breite Zielgruppe bedingt die spezifische kommunikative Natur der Terminologie, die in dieser Arbeit untersucht wird.

Die Arbeit analysiert die Terminologie sowohl aus der sozial-psychologischen Perspektive als auch aus der Managementsicht. Empathie wird dabei nicht nur als psychologisches Konzept betrachtet, sondern als praxisrelevante Kompetenz im Management, insbesondere in den Bereichen Führung, Teamarbeit und ethische Unternehmensführung. Dabei wird ein besonderes Augenmerk auf klassische Fachbegriffe sowie auf sogenannte „Terminoide“ gelegt – lexikalische Einheiten, die das semantische Kernkonzept eines Begriffs bewahren, aber zusätzliche konnotative oder praxisorientierte Bedeutungen erhalten, um komplexe Inhalte verständlicher und kommunikativer zu vermitteln, was typisch ist für populärwissenschaftlichen Diskurs. Die Masterarbeit legt den Schwerpunkt auf die Analyse der strukturell-semantischen Merkmale der Terminologie, ihre Variabilität im Kontext

populärwissenschaftlicher Texte sowie auf die Bewertung von Übersetzungsstrategien, um die Verständlichkeit und kommunikative Wirkung der Begriffe im Ukrainischen zu sichern. Dabei werden die Funktionen der Begriffe in der Nomination, Kognition und Interpretation untersucht, um die akademische und praxisorientierte Relevanz der Terminologie im Managementdiskurs herauszustellen.

Methodik der Untersuchung

Zur Erreichung der Forschungsziele wurde eine kombinierte, integrierte Methodik eingesetzt, die quantitative und qualitative Ansätze miteinander verbindet. Dieser Ansatz ermöglicht nicht nur die Bewertung der Häufigkeit und Verteilung der Begriffe, sondern auch die Analyse ihrer inneren Struktur, ihrer semantischen Belastung sowie der Transformationsmöglichkeiten bei der Übersetzung. Die Methodik folgt einem logischen Drei-Stufen-Modell: von der Datenerfassung über die strukturell-semantische Analyse bis hin zur kontrastiven Bewertung der Übersetzungsentscheidungen.

Die zentralen Forschungsmethoden umfassen mehrere Stufen:

1. Analyse der Quellenbasis und Erstellung einer Terminologieauswahl:

- Bestimmung des Umfangs des terminologischen Materials im Buch von M. Ross unter Berücksichtigung der gesamten Korpusgröße (457 Seiten, Original und Übersetzung).
- Auswahl relevanter Begriffe durch Inhaltsanalyse des Textes, wobei das Augenmerk auf innovative, metaphorisch aufgeladene und kontextuell wichtige Begriffe gelegt wird.
- Systematisierung der gesammelten Begriffe nach strukturell-semantischen Kriterien für eine tiefgehende Analyse, einschließlich der Erstellung eines bilingualen Glossars als Grundlage für die kontrastive Studie.

2. Strukturell-semantische Analyse der Begriffe:

- Identifikation morphologischer Merkmale (Struktur, Zusammensetzung, Wortbildungsart), um die Entstehungsmechanismen der Termineinheiten zu verstehen.

- Analyse semantischer Besonderheiten (Polysemie, synonymische Beziehungen, kontextuelle Bedeutung und Metaphorik), wobei der Fokus auf der emotionalen und konnotativen Aufladung der Begriffe liegt, die im Managementdiskurs eine Schlüsselrolle spielt.
- Klassifikation der Begriffe nach Typen (einfacher Begriff, zusammengesetzte Wortgruppe, metaphorisches Konzept) und Bestimmung ihrer lexikalisch-semantischen Gesetzmäßigkeiten im Rahmen der populärwissenschaftlichen Darstellung.

3. Kontrastive Analyse und Bewertung von Übersetzungsentscheidungen:

- Systematischer Vergleich der englischen Begriffe mit ihren ukrainischen Entsprechungen (Bilingualer Korpus), um die angewandten Übersetzungsäquivalente zu identifizieren.
- Identifikation von Übersetzungstransformationen (lexikalisch-semantische Änderungen, Modulation, Lehnübersetzung, grammatische und strukturelle Umstellungen) mit dem Ziel, die häufigsten und effektivsten Transformationsmodelle zu erkennen.
- Kritische Bewertung der Übersetzungsangemessenheit unter Berücksichtigung linguistisch-kultureller Normen und aktueller Standards der ukrainischen Fachsprache, wobei die kommunikative Wirkung und die Beibehaltung des emotionalen Kontexts als primäre Kriterien gelten.

Innovation: Methodik zur Entwicklung der Übersetzungskompetenz

Basierend auf den Ergebnissen der linguistischen Analyse und der identifizierten Übersetzungsschwierigkeiten, folgt der innovative Teil der Arbeit: die Entwicklung und Implementierung einer neuen, praxisorientierten Methodik zur Förderung der Übersetzungskompetenz im Bereich Empathie-Terminologie.

- Einsatz des erstellten Glossars und innovativer methodischer Materialien zur Förderung der Übersetzungsfähigkeiten in der Terminologie der sozialpsychologischen und Managementosphäre, wobei der Fokus auf interaktiven, handlungsorientierten Übungen liegt (z. B. Rollenspiele, Fallstudienanalyse).

- Analyse der Effektivität didaktischer Materialien und Übungen, die speziell auf die Überwindung von Übersetzungsschwierigkeiten im Zusammenhang mit den konnotativen und kulturellen Aspekten der Empathie-Terminologie abzielen. Die Wirksamkeitsanalyse erfolgt durch die Entwicklung und Durchführung eines pädagogischen Experiments.
- Entwicklung von praxisorientierten Empfehlungen zur Optimierung des Lernprozesses und zur Verbesserung der Qualität der Übersetzung spezialisierter populärwissenschaftlicher Managementtexte, wobei Empathie selbst als zentrale, korrigierende Übersetzungskompetenz etabliert wird.

Der Einsatz dieser integrierten Methodik gewährleistet eine systematische und tiefgehende Bewertung der Terminologie der Empathie, ermöglicht die Identifizierung von Mustern in ihrer strukturellen und semantischen Organisation und unterstützt die Entwicklung praxisorientierter Empfehlungen zur Verbesserung der Übersetzungsqualität und der methodischen Unterstützung von Fachkräften. Dies schafft die Grundlage für die akademische und praktische Nutzung der Forschungsergebnisse sowie für die gezielte Entwicklung der Kompetenz von Übersetzern im Bereich populärwissenschaftlicher Managementliteratur.

Висновки до Розділу 3

У Розділі 3 було розглянуто методичні основи формування перекладацької компетентності студентів у сфері соціально-психологічної термінології та менеджменту. Аналіз навчальних підходів показав, що ефективне навчання перекладу галузевої термінології передбачає системний та поетапний процес, який охоплює три основні етапи: ознайомлення з

термінологією, усвідомлення її значення та активне використання у письмових і усних завданнях. Активні та інтерактивні методи навчання, зокрема вправи на підготовку рефератів, дискусії, рольові ігри та презентації, забезпечують розвиток аналітичного мислення, комунікативних навичок і здатності адекватно передавати зміст наукових та професійних текстів.

Розроблені методичні матеріали для опанування термінології соціально-психологічної сфери та менеджменту, зокрема на прикладі терміну «емпатія», дозволяють поєднати практичні навички та теоретичні знання перекладу та комунікативну діяльність студентів. Комплекс вправ забезпечує системне та поетапне засвоєння термінології, стимулює розвиток критичного мислення, інтегрує теоретичні знання та практичні вміння, а також сприяє готовності студентів до застосування термінів у професійній діяльності та міжкультурній комунікації. Використання автентичних текстів оригіналу та перекладів підвищує реалістичність навчання, формує навички аналізу перекладацьких рішень і сприяє розвитку мовної гнучкості та впевненості студентів.

У висновку, методичні підходи та розроблені матеріали довели свою ефективність у формуванні перекладацької компетентності студентів у сфері соціально-психологічної та менеджерської термінології, створюючи основу для подальшого професійного зростання та інтеграції теоретичних знань із практичними навичками перекладу.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило проаналізувати структурно-семантичні характеристики англійської термінології емпатії у науково-популярній літературі, зокрема в межах книги Марії Росс *The Empathy Edge: Harnessing the Value of Compassion as an Engine for Success*, а також оцінити особливості її перекладу українською мовою. Сукупність теоретичного осмислення проблеми, емпіричного аналізу термінів, зіставлення оригіналу та перекладу і створення методичних матеріалів дала змогу сформулювати низку узагальнень.

У ході роботи було підтверджено, що науково-популярна література є специфічним гібридним жанром, у якому поєднуються риси наукової, публіцистичної та художньої комунікації. Саме завдяки такій гібридності створюються умови для активного функціонування термінології, яка не лише передає фахове поняття, а й виконує прагматичну функцію – забезпечує доступність та зрозумілість складних концептів широкому читачеві. У межах науково-популярної літератури терміни позбавляються жорсткої дефінітивності, що є типовою для академічної науки, та набувають гнучкості й емоційного забарвлення.

Аналіз теоретичних джерел засвідчив, що сучасне термінознавство розглядає термін не лише як номінативну одиницю, але і як структуротвірний компонент, який формує жанрові та стилістичні параметри спеціалізованих текстів.

Узагальнення основних підходів до перекладу термінології у науково-популярній літературі дало змогу виявити низку ключових складнощів цього процесу. До них належать: багатозначність і контекстна варіативність термінів; поєднання наукової точності з емоційно-оцінним компонентом; міждисциплінарний характер термінологічних одиниць; відсутність

усталених відповідників у мові перекладу; активне використання метафоризованих та напівтермінологічних одиниць; необхідність адаптації термінів до рівня фонових знань цільової аудиторії; а також вплив культурних і прагматичних чинників на вибір перекладацьких рішень.

Відповідно до виявлених труднощів, у теорії перекладу виокремлюють низку стратегій, спрямованих на їх подолання. До основних належать: контекстуально зумовлений вибір відповідника; термінологічна уніфікація та систематизація; семантичне уточнення й модулювання значення; описовий переклад; калькування з подальшою адаптацією; трансформація метафоричних одиниць; прагматична адаптація з урахуванням цільової аудиторії; компенсація стилістичних і семантичних втрат; а також балансування між науковою точністю та комунікативною доступністю тексту.

Практичні дослідження на матеріалі оригіналу та українського перекладу книги М. Росс "The Empathy Edge: Harnessing the Value of Compassion as an Engine for Success" підтвердило, що термін "емпатія" та споріднені поняття функціонують у науково-популярній літературі як ключові смислотворчі одиниці, які визначають структуру аргументації, формують мотиваційний ефект тексту та сприяють популяризації наукових ідей. Термінологія емпатії структурує подання матеріалу, формує систему аргументів, вибудовує зв'язки між психологічними, управлінськими та комунікаційними поняттями. У результаті дослідження підтверджено, що у науково-популярній літературі терміни виконують змішану функцію: одночасно забезпечують точність і зберігають доступність викладу, що є суттєвою рисою стилю.

Структурно-семантичний аналіз укладеного корпусу термінологічних одиниць, що репрезентують сферу емпатії, показав, що терміносистема емпатії є міждисциплінарною, перебуває на етапі активного розвитку і значною мірою залежить від жанрових особливостей науково-популярної літератури. Для англomовної терміносистеми емпатії характерні:

– термінологічні словосполучення, побудовані за моделями типових для психології та менеджменту конструкцій (*emotional intelligence, empathetic leadership, human-centered culture*).

– відносно нестабільні терміни, які формуються у сфері науково-популярної літератури та ще не мають усталеної дефініції у науковій літературі;

– конотативно насичені одиниці, у яких об'єднуються науковий і ціннісний аспекти поняття (наприклад, терміни, що мають оцінний компонент – *authentic connection, compassionate communication*).

У результаті структурного аналізу досліджуваної вибірки було визначено основні структурні моделі термінів, характерні для термінології емпатії у науково-популярному дискурсі менеджменту. Найпродуктивнішими виявилися двокомпонентні терміни, утворені за моделями A + N (*active listening, emotional intelligence, psychological safety, empathetic leadership*), де прикметник виконує класифікаційну функцію, та N + N (*employee engagement, team cohesion, conflict resolution*), які ґрунтуються на атрибутивному зв'язку між іменниками. Менш поширеною є модель N + V-ing (*empathy mapping, trust-building, behavioral modeling*), що надає термінам процесуального або інструментального значення.

Однокомпонентні терміни представлені переважно іменниками (*empathy, compassion, mindfulness, empowerment*) і становлять меншу частину вибірки. Багатоконпонентні терміни реалізуються у моделях із трьома та більше компонентами, зокрема A + N + N (*empathy-driven culture*) та розгорнутих конструкціях типу N + N + N (*engagement feedback loop, leadership agility framework*), які відзначаються високою номінативною щільністю та характерні для аналітичної структури англійської мови.

З'ясовано, що перекладацькі рішення у сфері науково-популярної літератури мають бути балансом між точністю та прагматичною адаптацією тексту для нефахової аудиторії. Зіставний аналіз показав, що переклад загалом зберігає термінологічну точність і водночас адаптує текст до

очікувань українського читача, для якого тема емпатії, хоча й активно розвивається, проте ще не є повністю усталеною у науково-популярному дискурсі. Підтверджено, що адекватність перекладу термінів залежить не лише від лексичного рівня, а й від уміння перекладача моделювати комунікативний ефект тексту, що є ключовою вимогою до міждисциплінарного перекладу.

Встановлено, що перекладачка Н. Валевська найчастіше застосовує стратегії:

– *еквівалентного перекладу*, коли українська термінологічна база вже містить усталений відповідник (*empathy* – *емпатія*, *compassion* – *співчуття*);

– *транскодування*, якщо термін ще не закріплений у науковому дискурсі або не має експліцитного аналога (*coaching* – *коучинг*, *mentoring* – *менторство*, *feedback* – *фідбек*);

– *модуляції*, де зміна семантичного акценту допомагає краще передати прагматичний ефект висловлювання (*engagement feedback loop* – *цикл зворотного зв'язку залученості*, *trust-building* – *формування довіри*);

– *описового перекладу*, який забезпечує зрозумілість складних або метафоричних термінів (*empathy-driven culture* – *культура, керована емпатією*, *peer-nominated awards* – *нагороди за номінацією колег*);

– *семантичного розвитку*, коли значення частково варіюється з урахуванням українського культурного та дискурсивного контексту (*mindfulness* – *усвідомленість*, *stakeholder perspective* – *перспектива зацікавлених сторін*).

Результати дослідження використані для розроблення методичних матеріалів на основі термінів емпатії та аналізу їх функціонування. Вони спрямовані на формування навички роботи з міждисциплінарною термінологією та розвиток здатності аналізувати семантику термінів у контексті. Запропоновані вправи дозволяють моделювати реальні професійні ситуації перекладача науково-популярної літератури зі сфери

менеджменту. Відтак практична значущість роботи полягає не лише у створенні теоретичної моделі аналізу термінів емпатії, а й у можливості застосувати її для формування професійних компетентностей майбутніх перекладачів.

Переклад основних положень дослідження німецькою мовою переконав у доцільності міжмовного зіставлення термінології емпатії як багатовимірного явища, що функціонує на перетині психології, менеджменту та комунікації. Він поглибив розуміння типологічних відмінностей між англійською, українською та німецькою мовами у сфері термінотворення, зокрема щодо способів номінації абстрактних понять, атрибутивних конструкцій та метафоричних моделей. Переклад також засвідчив універсальний характер ключових концептів емпатії у сучасному управлінському дискурсі та водночас продемонстрував необхідність адаптації термінів до мовних норм і комунікативних очікувань цільової аудиторії.

Підсумовуючи проведені дослідження, можна стверджувати, що термінологія емпатії у науково-популярній літературі є динамічною, гібридною та прагматично орієнтованою системою, що відрізняється високим рівнем метафоризації, конотативності та структурної різноманітності. Вона не лише передає наукове знання, але й формує концептуальний світогляд читача, впливаючи на його сприйняття соціальної взаємодії, лідерства та бізнес-комунікації.

Отримані результати підтверджують актуальність теми та відкривають перспективи для подальших досліджень, зокрема у напрямі порівняльної термінології емпатії в інших жанрах, аналізу варіантів перекладу у різних культурних контекстах та розширення методичних інструментів навчання перекладу в умовах глобалізованого інформаційного середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Батенко Л. П., Загородніх О. А., Ліщинська В. В. Управління проектами: навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2003. 231 с.
2. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. Практикум з методики навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх навчальних закладах : англ. мова, нім. мова, франц. мова, ісп. мова: навчальний посібник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів. Ірпінь : Видавець Романенко Л. Л., 2016. 398 с.
3. Дяков А. С. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти. Київ: КМ Academia, 2000. 216 с.
4. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця: Нова книга, 2002. 564 с.
5. Панько Т. І., Кочан І. М., Мацюк Г. П. Українське термінознавство. — Львів: Світ, 1210. 216 с.
6. Кияк Т. Вузькогалузеві терміни як основа формування та квазіреферування фахових текстів. Вісник Національного університету "Львівська політехніка", 2008. № 620: Проблеми української термінології. С. 3-5.
7. Попович Ю. В., Бялик В. Д. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2020. УДК 811.111'217'4. DOI: <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.2-2/36>.
8. Найдъонов О. Г. Теоретико-методологічні особливості сучасного дискурсу мережевого суспільства: плюралізм і міждисциплінарність / О. Г. Найдъонов // *Актуальні проблеми філософії та соціології*. — Одеса, 2017. № 15. — С. 94–98.
9. Боришевський М. Й. Психологія особистості: навч. посібник. Київ: Либідь, 2012. 320 с.

10. Карамушка Л. М. Психологія управління: навч. посібник. Київ: Либідь, 2000. 240 с.

11. Goleman D. Emotional Intelligence. New York: *Bantam Books*, 1995. 352 p.

12. Дяков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти. Київ: КМ Academia, 2000. 216 с.

13. Савчук Н. Термінологія як важлива складова професійного мовлення в українській мові. *Věda a perspektivy*. 2023. № 7 (26). С. 113–126. URL: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-7\(26\)-113-126](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-7(26)-113-126) (дата звернення: 01.11.2024).

14. Дубич К. В. Основи теорії управління та менеджменту: Навчальний посібник. Київ: Пектораль, 2017. 312 с.

15. Project Management Institute. A Guide to the Project Management Body of Knowledge (PMBOK Guide). 6th ed. Newtown Square, PA: Project Management Institute, 2017. 756 p.

16. Селігей П. О. Світло і тіні наукового стилю. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 627 с. Bloom, P. Against Empathy: The Case for Rational Compassion. New York : HarperCollins, 2016. 304 p. URL: https://www.academia.edu/36095582/Against_empathy_The_case_for_rational_compassion (дата звернення: 25.11.2025).

17. Clark, M. A., Robertson, M., Young, S. I feel your pain: A critical review of organizational research on empathy. *Journal of Organizational Behavior*. 2019. Vol. 40. Iss. 2. P. 166–192. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/job.2348> (дата звернення: 25.11.2025).

18. Борисевич І. П., Ратомська Л. В. Термінознавство та особливості перекладу термінів українською мовою. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля*. Серія «Філологічні науки». 2012. № 2 (4). С. 224–229.

19. Kovalchuk, M., Lazebnyi V., Kotvytska V. The role of terms in professional texts (on the example of german military vocabulary). *International Humanitarian University Herald. Philology*. 2023. Vol. 1, no. 62. P. 68–71. URL: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2023.62.1.16> (date of access: 01.10.2024).

20. Kushnirova, T., Klochko L. Specificity of technical texts translation. *International Humanitarian University Herald. Philology*. 2019. Vol. 3, No. 42. P. 63–65. URL: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2019.42.3.14> (date of access: 04.10.2024).

21. Зацерковний В. І., Тішаєв І. В., Демидов В. К. *Методологія наукових досліджень: навч. посіб.* Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с

22. Панько Т. І., Кочан І. М., Мацюк Г. П. *Українське термінознавство: підручник.* Львів: Світ, 1994. 216 с.

23. Монастирська Р. Логіко-лінгвістичне обґрунтування змістової природи галузевих терміносистем. *Філологічні дисципліни в закладі вищої освіти: лінгводидактичні аспекти.* 2023. С. 87–101. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-304-3-7> (дата звернення: 30.10.2024).

24. Павлюк І. Б. Фахова комунікація, фаховий текст та його типи. *Науковий вісник ДДПУ імені Івана Франка. Серія: філологічні науки (мовознавство).* 2020. № 12. С. 165–169. URL: <https://doi.org/10.24919/2663-6042.12.2019.189293> (дата звернення: 14.11.2024).

25. Пасічник О. О. Дидактико-методологічні засади навчання студентів фахової термінологічної лексики у процесі професійної іншомовної підготовки. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота.* 2017. Вип. 2. С. 190-193.

26. Livingston, L. A., Hargitai, L., Shah, P. The double empathy problem: A derivation chain analysis and cautionary note. *Psychology Review*. 2024. URL: <https://psycnet.apa.org/fulltext/2024-87123-001.html> (дата звернення: 25.11.2025).

27. Кузьмін О. Є., Мельник О. Г. *Основи менеджменту: підручник.* Київ: Академвидав, 2007. 464 с.

28. Росс М. Емпатія в бізнесі. Співпереживання як двигун корпоративного успіху /пер. з англ. Н. Валевська. Київ : Yakaboo Publishing, 2021. 232 с.

29. Palchevska, O. S., Malanyuk, M. S., Salamin, N. Grammatical aspects of translating popular scientific articles into Ukrainian (on the example of BBC). 2022. URL: http://philologyjournal.lviv.ua/archives/12_2022/21.pdf (дата звернення: 25.11.2025).

30. Коваленко А. Я. Загальний курс науково-технічного перекладу. Київ: ІНКОС, 2002. 320 с.

31. Бовсуновська І. Р. Загальні особливості перекладу англійських термінів сфери менеджменту українською мовою. *Littera Scripta Manet*. 2015. URL: https://eprints.zu.edu.ua/18773/1/Littera_Scripta_Manet_2015.pdf (дата звернення: 25.11.2025).

32. Кравченко Г. Ю., Лю Я. Сутність і структура міжкультурної компетентності майбутніх перекладачів . *Імідж сучасного педагога*. 2023. Вип. 2(197). С. 42–46. URL: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-2\(197\)-42-46](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-2(197)-42-46) (дата звернення: 25.11.2025).

33. Матузкова О. П., Стращенко Д. В. Перекладацькі трансформації у ракурсі сучасного українського перекладознавства. *Записки з романо-германської філології*. 2024. Вип. 2(53). С. 101–117. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/items/af95d032-2cb4-4a7e-a0c5-934cd01b6407> (дата звернення: 25.11.2025).

34. Романенко О. В. Науково-популярна література. *Енциклопедія Сучасної України* / редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2020. Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-70702> (дата звернення: 25.11.2025).

35. Способи термінотворення галузі «Інформаційні технології». *Південний архів (філологічні науки)*. 2019. URL:

<https://pa.journal.kspu.edu/index.php/pa/article/view/579> (дата звернення: 25.11.2025).

36. Томіленко Л. М. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії: монографія. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/21233/1/monograph.pdf> (дата звернення: 25.11.2025).

37. Фурт Д. В. Способи перекладу термінів українською мовою з англійської. *Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. Кривий Ріг, 2018. Вип. 17. С. 272–281. URL: <https://journal.kdpu.edu.ua/filstd/en/article/view/196> (дата звернення: 25.11.2025).

38. Скакун А. Особливості перекладу англійських термінів українською мовою (на основі статті «cognitive approaches» Фабіо Альвеса та Ампаро Уртадо Альбіра). *Молодий вчений*. 2021. № 10 (98). С. 88–92. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-10-98-22> (дата звернення: 16.10.2024).

39. Крисенко Т. В. Особливості вивчення наукової термінології на заняттях з української мови в іноземній аудиторії у фармацевтичному ВНЗ. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвуз. зб. наук. пр. Дрогобич : Гельветика*. 2021. Вип. 37. Т. 2. С. 210–215.

40. Кузьмін О. Є., Мельник О. Г. Основи менеджменту: підручник. Київ: Академвидав, 2007. 464 с.

41. Черноватий О., Липко І., Романюк С. Порівняльні характеристики перекладу складних англомовних галузевих термінів українською мовою. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2020. № 187. С. 557–564. URL: <https://doi.org/10.36550/2522-4077.2020.187.89>. (дата звернення: 02.11.2024).

42. Шелепкова І. М. Від терміна до економічної термінології сучасної української мови. *Сучасна філологічна наука: актуальні питання та вектори розвитку*. 2021. С. 247–275. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-242-8-10> (дата звернення: 16.11.2024).

43. Янковець О. В. Англійська прикордонна термінологія: структурносемантичний, когнітивний і функціональний аспекти : автореф. дис. д-ра філол. наук : 035. Чернівці, 2021. 316 с.

44. Коваленко А. Я. Загальний курс науково-технічного перекладу. Київ: ІНКОС, 2002. 320 с.

45. Хавкіна О. М. Особливості перекладу двокомпонентних термінологічних словосполучень підмови цифрового відеомонтажу. *Вісник Запорізького національного університету*. 2010. № 1. С. 259–263. URL: https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2010/fil_2010_1/259-263.pdf (дата звернення: 25.11.2025).

46. Семенчук Ю. О. Комплекс вправ для навчання студентів економічних спеціальностей англомовної термінологічної лексики. *Навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах. Іноземні мови* №3/2004. С. 24-32.

47. Симоненко Л. О. Роль термінології у поширенні професійно-наукового знання. *Тенденції та перспективи формування професійної лексики: Доповіді*. 2019. С. 65.

48. Козловська Л. С., Дзюба М. М., Базиляк Н. О. Культура фахового мовлення: навчальний посібник. Львів: Львівська політехніка, 2011. 228 с.

49. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Вінниця: Нова Книга, 2003. 448 с.

50. Черноватий Л. М. Система вправ і завдань як категорія методики навчання перекладу / Л. М. Черноватий // *Іноземні мови*. - 2018. - № 2. - С. 19-26. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/im_2018_2_4.

51. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням: підручник. Київ: Алерта, 2011. 102 с.

Додаток А

Термін англійською	Термін українською	Визначення терміна англійською
Term	Український переклад	Definition (EN)
Empathy	Емпатія	The ability to understand and share the feelings of another person.
Compassion	Співчуття	Awareness of another's suffering with a desire to help alleviate it.
Emotional intelligence (EQ)	Емоційний інтелект	The capacity to recognize, understand, and manage one's own and others' emotions.
Empathy-driven culture	Культура, заснована на емпатії	Organizational culture that prioritizes understanding and responding to others' emotions.
Cultural empathy	Культурна емпатія	The ability to understand and respect cultural differences in perspectives and behaviors.
Cognitive empathy	Когнітивна емпатія	The intellectual understanding of another person's perspective or mental state.
Affective empathy	Афективна емпатія	Emotional response to another person's emotional state.
Empathy index	Індекс емпатії	A metric used to assess the level of empathy within an organization or group.
Double empathy problem	Проблема подвійної емпатії	Mutual difficulty in understanding between people from different social or cultural backgrounds.
Emotional contagion	Емоційний контагіоз	The phenomenon of catching or mirroring another person's emotions.
Practical empathy	Практична емпатія	Applying empathy to solve real-world problems or improve interpersonal interactions.
Empathy-led design	Дизайн, керований емпатією	Design approach guided by understanding user feelings and needs.
Emotion analytics	Аналітика емоцій	Using data and tools to measure and analyze emotions in individuals or groups.

Affective computing	Афективні обчислення	Technology that recognizes, interprets, and simulates human emotions.
Behavioral insight	Поведінкове розуміння	Knowledge derived from observing human behavior to predict or influence outcomes.
Sentiment mapping	Картування настроїв	Visual representation of emotions or attitudes in a given population or context.
Customer empathy mapping	Картування емпатії клієнтів	Tool for understanding customers' feelings, needs, and pain points.
Emotion-informed strategy	Стратегія, орієнтована на емоції	Business strategy that incorporates emotional factors of stakeholders.
Empathic branding	Емпатичний брендинг	Brand strategy that communicates understanding and care for customers' emotions.
Relational intelligence	Реляційний інтелект	Skill in managing interpersonal relationships empathetically and effectively.
Human-centered leadership	Лідерство, орієнтоване на людину	Leadership approach focused on the needs and well-being of people.
Experience management (XM)	Управління досвідом	Strategy to manage customer and employee experiences holistically.
Value co-creation	Спільне створення цінності	Collaborative process of generating value together with stakeholders.
Psychological safety	Психологічна безпека	A work environment where people feel safe to take risks and express ideas.
Employee engagement	Залученість працівників	Level of emotional commitment employees have toward their organization.
Employee retention	Утримання працівників	Strategies and practices aimed at keeping employees within an organization.
Employee satisfaction	Задоволеність працівників	Degree to which employees feel fulfilled and content with their work.
Team cohesion	Когезія команди	The degree of camaraderie and unity among team members.
High-performing teams	Високоєфективні команди	Teams that consistently achieve superior results and exceed expectations.
Organizational	Організаційна емпатія	An organization's capacity to understand

empathy		and respond to employees' and customers' needs.
Organizational alignment	Узгодженість організації	Ensuring all aspects of an organization work toward common goals.
Organizational mindfulness	Усвідомленість організації	Awareness and attentiveness to organizational processes and human interactions.
Workplace culture diagnostics	Діагностика корпоративної культури	Methods for assessing organizational culture and employee experience.
Engagement analytics	Аналітика залученості	Analysis of employee or customer engagement data to inform decisions.
Engagement feedback loop	Цикл зворотного зв'язку залученості	Continuous process of gathering and acting upon feedback to improve engagement.
Peer support networks	Мережі підтримки колег	Groups of colleagues providing mutual support and guidance.
Mentoring	Менторство	Guidance and advice provided by experienced individuals to support growth.
Active listening	Активне слухання	Fully concentrating on and understanding the speaker's message.
Compassionate feedback	Співчутливий зворотний зв'язок	Providing constructive feedback in a considerate and understanding manner.
Feedback receptivity	Сприйнятливість до зворотного зв'язку	Willingness to listen, accept, and act on feedback.
Listening rituals	Ритуали слухання	Structured practices to encourage attentive listening in organizations.
Open-door policy	Політика відкритих дверей	Organizational policy encouraging transparent communication between staff and management.
Conflict resolution	Вирішення конфліктів	Methods and strategies for resolving disputes effectively.
Trust-building practices	Практики формування довіри	Actions and strategies aimed at fostering trust within teams or with customers.
Customer-centric	Орієнтована на клієнта	Understanding and responding to

empathy	емпатія	customer needs and emotions.
Customer experience empathy	Емпатія до клієнтського досвіду	Ability to perceive and act on customers' emotional journey with a brand.
Empathy mapping	Картування емпатії	Tool for visualizing how a target audience thinks, feels, and behaves.
Stakeholder perspective	Перспектива зацікавлених сторін	Understanding the priorities, needs, and emotions of different stakeholders.
Empathy ROI	Показник ефективності емпатії	Measurement of the return on investment in empathy-driven initiatives.
Recognition practices	Практики визнання	Methods of acknowledging and appreciating employees' contributions.
Peer-nominated awards	Нагороди, запропоновані колегами	Employee recognition programs based on peer recommendations.
Empathetic leadership	Емпатичне лідерство	Leadership style focused on understanding and responding to employees' emotions.
Adaptive leadership	Адаптивне лідерство	Leadership approach that adjusts strategies based on changing circumstances.
Mindful leadership	Усвідомлене лідерство	Awareness-driven leadership that promotes focus, reflection, and compassion.
Leadership presence	Присутність лідера	The ability to convey confidence, empathy, and credibility in leadership roles.
Leadership coaching	Коучинг лідерів	Process of guiding leaders to develop skills, including empathy and communication.

Leadership empathy score	Показник емпатії лідера	Assessment of a leader's ability to understand and respond to others' emotions.
Leadership agility framework	Модель гнучкості лідерства	Model for evaluating a leader's flexibility and responsiveness.
Agility in leadership	Гнучкість у лідерстві	Ability to adapt leadership strategies quickly and effectively.
Adaptability	Адаптивність	Capacity to adjust to new conditions, challenges, or information.
Behavioral modeling	Моделювання поведінки	Demonstrating behaviors for others to observe and learn from, often in leadership or training contexts.
Compassionate accountability	Співчутлива відповідальність	Balancing empathy with responsibility, ensuring support while maintaining standards.
Compassionate decision-making	Прийняття рішень зі співчуттям	Making choices that consider the well-being and emotions of all stakeholders.
Decision transparency	Прозорість прийняття рішень	Open communication about the reasoning and factors behind organizational decisions.
Empathetic decision-making model	Модель прийняття рішень з емпатією	Framework for integrating empathy into organizational and leadership decisions.
Empowerment	Надання повноважень	Granting individuals authority, confidence, and autonomy to act effectively.
Social-emotional learning (SEL)	Соціально-емоційне навчання	Educational process for developing emotional intelligence, empathy, and interpersonal skills.
Perspective taking	Вміння ставити себе на місце іншого	Actively imagining another person's point of view or experience.

Compassion fatigue	Втома від співчуття	Emotional exhaustion resulting from prolonged exposure to others' suffering.
Emotional labor	Емоційна праця	Managing emotions to meet professional expectations, often in service or leadership roles.
Mindful communication	Усвідомлена комунікація	Engaging in communication with full attention, awareness, and sensitivity.
Emotional resonance	Емоційний резонанс	The capacity for one's emotions to align or respond meaningfully to another's feelings.
Inclusive leadership	Інклюзивне лідерство	Leadership that ensures all individuals feel valued, respected, and heard.
Psychological capital	Психологічний капітал	Positive psychological state characterized by hope, optimism, resilience, and self-efficacy.
Trust economy	Економіка довіри	Organizational climate in which trust is a primary driver of performance and collaboration.
Collaborative culture	Культура співпраці	Work environment emphasizing cooperation, shared goals, and mutual support.
Emotional agility	Емоційна гнучкість	Ability to recognize, process, and respond to emotions flexibly and constructively.
Organizational citizenship behavior	Поведінка громадянської відповідальності	Voluntary, helpful actions by employees beyond formal job requirements.
Reflective practice	Рефлексивна практика	Continuous self-assessment and learning from experiences to improve

		performance.
Compassion mapping	Картування співчуття	Visualizing empathy strategies to address stakeholder needs and concerns.
Term	Український переклад	Definition (EN)
Adaptive communication	Адаптивна комунікація	Adjusting messaging style according to audience, context, and feedback.
Team psychological safety	Психологічна безпека команди	Collective belief that a team is safe for interpersonal risk-taking.
Engagement surveys	Опитування залученості	Tools used to measure employee commitment, satisfaction, and motivation.
Employee well-being programs	Програми добробуту працівників	Initiatives designed to improve employees' mental, emotional, and physical health.
Recognition culture	Культура визнання	Organizational culture that systematically acknowledges employee contributions.
Feedback culture	Культура зворотного зв'язку	Environment where giving, receiving, and acting on feedback is normalized.
Conflict management style	Стиль управління конфліктами	Preferred approach or strategy for addressing interpersonal or team conflicts.
Interpersonal sensitivity	Міжособистісна чутливість	Awareness of and responsiveness to the emotions and needs of others.
Servant leadership	Службове лідерство	Leadership philosophy emphasizing serving others' needs above personal or organizational gain.

Transformational leadership	Трансформаційне лідерство	Leadership style that inspires, motivates, and fosters positive change in followers.
Transactional leadership	Транзакційне лідерство	Leadership based on structured tasks, rewards, and corrective measures.
Emotional coaching	Емоційний коучинг	Guiding individuals to understand, process, and manage emotions effectively.
Empathy assessment tools	Інструменти оцінки емпатії	Methods for evaluating levels of empathy in individuals or organizations.
Organizational mindfulness programs	Програми усвідомленості в організації	Initiatives promoting attentiveness, awareness, and intentionality in work processes.
Peer mentoring	Наставництво серед колег	Mentorship among colleagues to share knowledge, skills, and support.
Emotional intelligence training	Тренінги емоційного інтелекту	Programs designed to improve awareness, regulation, and application of emotions.
Team emotional intelligence	Емоційний інтелект команди	Collective ability of a team to recognize, understand, and manage emotions.
Cultural intelligence (CQ)	Культурний інтелект	Ability to relate to and work effectively across cultures.
Perspective diversity	Різноманітність точок зору	Inclusion of varied viewpoints, experiences, and ways of thinking.
Relational transparency	Прозорість у відносинах	Being open, honest, and authentic in professional relationships.
Human-centered design thinking	Мислення орієнтоване на людину	Problem-solving approach that prioritizes empathy for users in developing solutions.

Empathy gap	Прогалина емпатії	Discrepancy between understanding one's own emotions and recognizing others' emotions.
Compassion quotient	Коефіцієнт співчуття	Measurement of an individual's or organization's level of compassion.
Empathic listening	Емпатичне слухання	Deep listening aimed at understanding others' feelings and perspectives.
Engagement retention strategies	Стратегії утримання залученості	Practices designed to sustain employee motivation and commitment over time.
Organizational trust index	Індекс довіри в організації	Metric assessing the level of trust within an organization.
Social-emotional climate	Соціально-емоційний клімат	Overall emotional atmosphere in a workplace or team.
Emotionally intelligent communication	Емоційно грамотна комунікація	Communicating in ways that consider emotional impact and understanding.
Peer recognition programs	Програми визнання колег	Systems encouraging employees to acknowledge and celebrate colleagues' contributions.
Mentorship frameworks	Структури наставництва	Structured approaches for guiding professional development through mentoring.
Leadership development programs	Програми розвитку лідерства	Initiatives aimed at enhancing leadership skills, including empathy and emotional intelligence.
Mindful decision-making	Усвідомлене прийняття рішень	Making choices with awareness of consequences, ethics, and emotional impact.
Employee advocacy	Захист інтересів працівників	Encouraging employees to speak positively about their organization.

Stakeholder engagement	Залучення зацікавлених сторін	Actively involving relevant parties in decision-making and planning.
Empathy workshops	Майстер-класи з емпатії	Structured sessions designed to teach and enhance empathy skills.
Human-centered performance metrics	Метрики ефективності, орієнтовані на людину	Evaluation measures considering human factors and stakeholder well-being.
Ethical leadership	Етичне лідерство	Leading with integrity, fairness, and concern for ethical implications.
Emotion-informed feedback	Зворотний зв'язок з урахуванням емоцій	Feedback that takes into account the recipient's emotional state.
Collaborative problem solving	Спільне вирішення проблем	Working together to identify solutions while considering multiple perspectives.
Emotional resilience	Емоційна стійкість	Ability to adapt, recover, and grow in the face of stress, adversity, or change.

Додаток Б
Розроблені методичні матеріали

План-конспект заняття

Тема заняття:

Criminal Justice Procedures (Arrest & Arraignment)

Тип заняття:

Заняття з поглибленням знань з юридичної англomовної термінології

Вид заняття:

Заняття з розвитку лексичної та перекладацької компетенції

Цілі заняття:

Практичні

- 1) ознайомити студентів з базовою юридичною термінологією з теми *Criminal Justice Procedures*;
- 2) сформувати навички розуміння та перекладу юридичних термінів і словосполучень (англійська – українська);
- 3) навчити працювати з термінами у контексті автентичного тексту та відеоматеріалу;
- 4) закріпити навички усного та письмового перекладу юридичної лексики.

Лінгвосоціокультурні

- 1) розширити знання студентів про правову систему США;
- 2) сформувати уявлення про роль суду присяжних у демократичному суспільстві;
- 3) поглибити розуміння зв'язку мови та правової культури.

Розвивальні

- 1) розвивати критичне мислення через аналіз відеоматеріалу;
- 2) удосконалювати навички аналізу правових понять;
- 3) розвивати навички аргументованого висловлювання власної думки.

Виховні

- 1) виховувати повагу до принципів правосуддя та верховенства права;

- 2) формувати відповідальне ставлення до навчального процесу;
- 3) заохочувати до активної участі в обговореннях.

Професійні

- 4) підготувати студентів до роботи з юридичними текстами англійською мовою;
- 5) сформувати базову юридично-перекладацьку компетентність;
- 6) розвинути навички міждисциплінарного аналізу (мова + право).

Оснащення заняття

- підручник Unit 4;
- список активної лексики;
- відео TED-Ed “*Trial by Jury*”;
- мультимедійне обладнання;
- підготовлені матеріали з вправами.

Матеріал заняття

Активна лексика (слова для диктанту)

- 1) suspect – підозрюваний
- 2) guilty party – винна сторона
- 3) oral plea – усна заява
- 4) tangible evidence – вагомі докази
- 5) co-defendant – співобвинувачений
- 6) possible consequences – можливі наслідки
- 7) plead guilty – визнати себе винним
- 8) be free on bail – звільнитися під заставу
- 9) attorney provided at state expense – адвокат за рахунок держави
- 10) rely on the defense of “alibi” – заперечувати вину, посилаючись на алібі

ХІД ЗАНЯТТЯ

1. Загальні активності на початку заняття (2–5 хв)

- привітання;
- перевірка присутності студентів;

- оголошення теми та цілей заняття.

2. Тренінгові вправи на підвищення залученості (5–10 хв)

Мета:

- актуалізувати знання студентів;
- підготувати до сприйняття юридичної лексики.

Вправа “Brainstorming”

- Які асоціації у вас виникають зі словами *arrest, trial, jury*?
- Коротке обговорення.

3. Подача основного матеріалу (40–45 хв)

3.1. Лексичний диктант

- Зачитування англійських термінів;
- Студенти записують український переклад.

3.2. Vocabulary in Context

Вправа 2А. Match the phrases

(зіставлення англійських фраз з українськими відповідниками)

Вправа 3А. Match phrases

Вправа 4А. Match phrases

3.3. Перегляд та аналіз відео

TED-Ed: “Trial by Jury”

- перегляд відео;
- обговорення ключових ідей;
- робота з цікавими фактами.

Interesting facts from the video:

- Less than 4% of criminal cases go to jury trial.
- More than 90% of defendants accept plea bargains.
- Judges may decide civil cases through summary judgment.

3.4. Обговорення (Discussion)

Питання для обговорення:

1. Why has the use of juries declined in the U.S.?
2. What are the pros and cons of jury trials?

3. What is plea bargaining and why is it controversial?
4. How does arbitration differ from a trial?
5. Should juries be used more often? Why / why not?

3.5. Інтерактивна гра

“True or False?”

10 тверджень із подальшим обговоренням правильних відповідей.

1. Jury trials are used in most criminal cases in the U.S.
(Суд присяжних використовується в більшості кримінальних справ у США.)
False (Міф) – Менше ніж 4% справ доходять до суду присяжних.

2. Plea bargaining allows a person to avoid jury trial.
(Угода про визнання провини дозволяє уникнути суду присяжних.)
True (Правда) – Підсудний визнає вину, і справа не доходить до суду.

3. Arbitration always involves a judge and jury.
(Арбітраж завжди включає суддю і присяжних.)
False (Міф) – У арбітражі рішення приймає арбітр, а не суд чи присяжні.

4. Jury trials are less representative of the population than judges.
(Суди присяжних менш репрезентативні за суддів.)
False (Міф) – Присяжні обираються з громадян, тому вони більш репрезентативні.

5. The U.S. Constitution guarantees the right to a trial by jury in criminal cases.
(Конституція США гарантує право на суд присяжних у кримінальних справах.)

True (Правда) – Це записано в Конституції.

6. Summary judgment allows a judge to dismiss a case before trial.
(Спрощене рішення дозволяє судді закрити справу до суду.)
True (Правда) – Якщо докази слабкі – справа не доходить до суду.

7. People can accidentally agree to arbitration by signing contracts.
(Люди можуть випадково погодитися на арбітраж, підписавши контракт.)
True (Правда) – Часто так буває у трудових чи споживчих угодах.

8. Plea bargaining is only used in civil cases.

(Угода про визнання провини використовується лише в цивільних справах.)

False (Міф) – Найчастіше її застосовують у кримінальних справах.

9. A grand jury decides whether someone is guilty or not guilty.

(Велике журі вирішує, винна людина чи ні.)

False (Міф) – Воно лише визначає, чи є підстави передати справу до суду.

10. All trials in the U.S. are public and involve a jury.

(Усі судові процеси в США – публічні і з присяжними.)

False (Міф) – Більшість справ вирішуються без участі присяжних.

4. Підсумок заняття (10–12 хв)

- узагальнення вивченого матеріалу;
- короткий зворотний зв'язок від студентів;
- відповіді на запитання.

5. Рекомендації для закріплення матеріалу (2 хв)

- повторити активну лексику;
- підготувати короткий письмовий коментар на тему “*Is jury trial still important today?*”.

Загальна тривалість заняття: 80 хв